

DOWÓDZTWO GARNIZONU WARSZAWA
PION SZKOLENIA

DGW Wewn. 7/2014

Robert WORONOWICZ

REGULAMIN KAWALERII.
MUSZTRA PODODDZIAŁÓW KONNO

WARSZAWA

2014

**DOWÓDZTWO GARNIZONU
WARSZAWA**

**ROZKAZ
DOWÓDCY GARNIZONU WARSZAWA
Nr 176 z dnia 02.06.2014 r.**

**w sprawie wprowadzenia do użytku
w Batalionie Reprezentacyjnym Wojska Polskiego
„REGULAMINU KAWALERII. Musztra pododdziałów konno”.**

Na podstawie § 3 ust. 6 „Szczegółowego zakresu działania Dowództwa Garnizonu Warszawa” stanowiącego załącznik do decyzji Nr Z-33/MON/SSG Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Dowództwa Garnizonu Warszawa (z późn. zm.) oraz zgodnie z Regulaminem Musztry Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1994, Szt. Gen. 1427/94, rozdział 1, pkt 17, w celu unormowania zasad musztry konnej w Szwadronie Kawalerii Wojska Polskiego, wprowadzam do użytku w Batalionie Reprezentacyjnym Wojska Polskiego „REGULAMIN KAWALERII. Musztra pododdziałów konno”.

rozkazuję:

1. Szefowi Szkolenia DGW:
w ramach prowadzonych kontroli i nadzorów służbowych dokonywać oceny wdrażania w Batalionie Reprezentacyjnym Wojska Polskiego „REGULAMINU KAWALERII. Musztra pododdziałów konno”.
2. Dowódcy Batalionu Reprezentacyjnego Wojska Polskiego:
  1. nadzorować proces wprowadzania do użytku w Szwadronie Kawalerii Wojska Polskiego „REGULAMINU KAWALERII. Musztra pododdziałów konno”;
  2. wprowadzić system okresowej kontroli stanu znajomości „REGULAMINU KAWALERII. Musztra pododdziałów konno”.

Rozkaz otrzymuje Dowódca Batalionu Reprezentacyjnego Wojska Polskiego.

Rozkaz wchodzi w życie z dniem podpisania.

/-/ gen. bryg. Wiesław GRUDZIŃSKI

REGULAMIN KAWALERII
Musztra pododdziałów konno
WARSZAWA 1938/2014

Szwadron Kawalerii WP, powstał latem 2000 r. po 52 latach od zlikwidowania kawalerii konnej, jako odrębnego rodzaju wojska. Z chwilą powstania szwadron otrzymał reprint Regulaminu Kawalerii II RP z 1938 r. Nie wydany został jednak żaden rozkaz, który precyzował by na jakim regulaminie powinno się opierać szkolenie nowego pododdziału.

W październiku 2000 r. przejąłem od ppłk w st. spocz. Henryka Sottysika, kawalerzysty Warszawskiej Brygady Kawalerii, funkcję instruktora wyszkolenia kawaleryjskiego Szwadronu Kawalerii WP. Miałem za sobą siedmioletnie szkolenie szwadronu ochotniczego Konnego Przynsposobienia Wojskowego „Krakus”. Szwadron ten pod moim dowództwem brał udział w obchodach Święta Niepodległości w 1998 r. Był to pierwszy udział kawalerii konnej w uroczystościach państwowych od 50 lat.

Siedmioletnie szkolenie kawalerii ochotniczej oraz pierwszy rok szkolenia szwadronu WP ujawniły nieprzystosowanie przedwojennych regulaminów do zadań stawianych obecnie. Regulaminy II RP miały przygotować kawalerię do przyszłej wojny. Kawaleria istniała we wszystkich armiach nieprzerwanie od kilkuset lat i sprawy pokazów i występów reprezentacyjnych były rzeczą tak oczywistą, że nie poświęcano im miejsca w regulaminach.

Poniższy regulamin powstał w celu skodyfikowania wypracowanych w ciągu dwudziestu lat zasad musztry konnej kawalerii, która powstała po

półwiecznym nieistnieniu w strukturach naszej armii a która odrodziła się dla innych celów niż stawiane przed kawalerią II RP.

Zasady poruszeń oraz komendy są oparte o Regulamin Kawalerii, część I, tom 2 z 1938 r. i są z nim kompatybilne. Pozwala to na wykorzystanie obecnego regulaminu również podczas rekonstrukcji historycznych. Szczególnie szyki luźne sekcji i plutonu znajdują zastosowanie podczas tego rodzaju działań.

Poprawność i zasadność zmian oraz dostosowanie tego regulaminu do współczesnych potrzeb zostało zaaprobowane przez śp. gen. bryg. Michała Gutowskiego. Generał był ostatnim żyjącym dowódcą szwadronu kawalerii II RP i w latach 2000–2006 wraz z ppłk Henrykiem Sołtysikiem roztaczali fachową opiekę nad Szwadronem Kawalerii WP.

kpt. Robert WORONOWICZ – autor
kpt. Rafał KUBAŁA – grafika

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ A. OGÓLNE ZASADY MUSZTRY KONNEJ I ŚRODKI DOWODZENIA

1. Zasady ogólne	7
1a. Pojęcia podstawowe	7
1b. Zwroty	9
2. Prowadzenie pododdziałów	17
3. Używanie chodów przy rozwijaniu i wyciąganiu szyków	17
4. Środki dowodzenia i ich stosowanie	18
5. Komendy ogólne	18
6. Znaki	19
7. Sygnały gwizdkiem	20

ROZDZIAŁ B. SZWADRON

8. Znaki przyjęte konno	21
-------------------------------	----

MUSZTRA KONNO

Sekcja

9. Skład sekcji	22
10. Szyki sekcji	22
11. Kolumna trójkami	22
12. Kolumna dwójkami	23
13. Kolumna po jednym	24
14. Linia harcowników	28
15. Linia harcowników do boju	29
16. Spieszanie sekcji	30

Pluton

17. Skład plutonu	30
18. Szyki zwarte	31
19. Zbiórka	31
20. Kolumna trójkami	31
21. Kolumna dwójkami	33
22. Kolumna po jednym	33
23. Szyk rozwinięty	33
24. Zmiana kierunku w szyku rozwiniętym	35
25. Przejście z szyku rozwiniętego w kolumnę	35

26. Przejście z kolumny w szyk rozwinięty	36
27. Szyki luźne	37
28. Ogólne zasady poruszeń w szykach luźnych	37
29. Kolumna sekcji	38
30. Linia sekcji	38
31. Linia harcowników do boju	40
32. Natarcie i szarża	41
33. Spieszanie (zwykłe) plutonu	41
34. Spieszanie pełne plutonu	42
35. Obowiązki dowódcy koniowodnych	42
36. Poruszenia koniowodnych	42
37. Wsiadanie na koń	43

Szwadron

38. Skład szwadronu	43
39. Zasady prowadzenia szwadronu	43
40. Szyki zwarte	44
41. Zbiórka	44
42. Linia plutonów trójkami	45
43. Kolumna trójkami, dwójkami i po jednym	46
44. Kolumna plutonów rozwiniętych	48
45. Szyk rozwinięty	50
46. Marsz i zmiana kierunku w szyku rozwiniętym	51
47. Przejście z szyku rozwiniętego w linię plutonów trójkami i w kolumnę	52
48. Przejście z linii plutonów trójkami lub kolumny w szyk rozwinięty	52
49. Równanie	53

ROZDZIAŁ C. PODSTAWOWE ELEMENTY POKAZU (KADRYLA) KAWALERYJSKIEGO

50. Podstawowe zasady	54
51. Serduszko – skrzyżowanie	54
52. Podwójne serduszko – skrzyżowanie	56
53. Czesanie	56
54. Trybik	57
55. Zamek	57
56. Synchroniczne władanie lancą w stój	60
57. Synchroniczne władanie lancą w galopie	60

ROZDZIAŁ A. OGÓLNE ZASADY MUSZTRY KONNEJ I ŚRODKI DOWODZENIA

1. Zasady ogólne.

Szkolenie zbiorowe w musztrze konnej ma na celu przygotowanie oddziałów kawalerii do wykonywania poruszeń, manewrowania i zmiany szyków podczas realizowania zadań w szyku konnym, zwłaszcza pokazów musztry paradnej i kadryła kawaleryjskiego.

Zasady poruszeń oraz komendy są oparte o Regulamin Kawalerii, część I, tom 2 z 1938 r. i są z nim kompatybilne. Pozwala to na wykorzystanie obecnego regulaminu również podczas rekonstrukcji historycznych. Szczególnie szyki luźne sekcji i plutonu znajdują zastosowanie podczas tego rodzaju działań.

Sprawne wykonywanie poruszeń zależy od porządku (równanie, krycie), utrzymania kierunku, odległości i odstępów, równomiernego chodu oraz prostego i szybkiego formowania szyków.

Wszystkie pododdziały powinny być doskonale wyćwiczone konno w stosowaniu poruszeń ze zmianami szyków, we wszelkich chodach i najróżnorodniejszych warunkach.

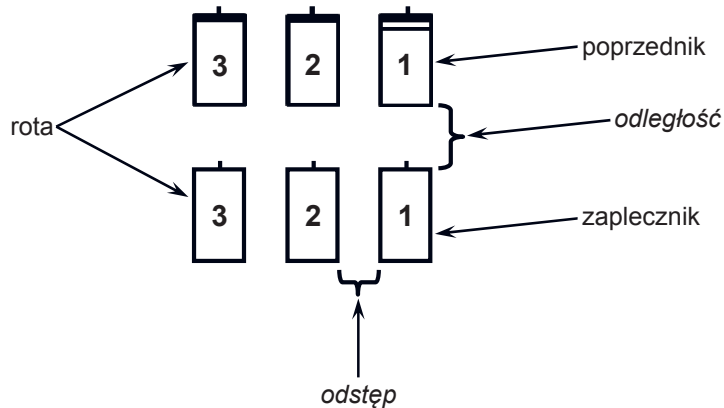
1a. Pojęcia podstawowe (rys. 1).

Poprzednik – kawalerzysta za którym jedzie drugi jeździec. Kawalerzysta z pierwszego szeregu nie ma poprzednika.

Zaplecznik – kawalerzysta, który jedzie za poprzednikiem. Kawalerzysta z ostatniego szeregu nie ma zaplecznika.

Rota – kawalerzysta z pierwszego szeregu sekcji i jego zaplecznik.

Odległość – przestrzeń mierzona w głąb szyku. Odległość liczy się od nasady ogona konia poprzednika do nosa konia zaplecznika. Podstawową jest odległość „na ogonach” – 1 krok (ok. 75 cm.).

Rys. 1. Podstawowe pojęcia

Odstęp – przestrzeń mierzona między strzemiem sąsiadujących kawalerzystów. Podstawowym jest odstęp „na czucie strzemiem”.

Krycie – poruszanie się w ustalonej odległości śladem poprzednika.

Równanie – poruszanie się w ustalonym odstępie od sąsiada. Równanie odbywa się na element ciała sąsiedniego kawalerzysty np. kolano. Nie należy równać na element ciała sąsiedniego konia.

Zasady równania –

- Równanie odbywa się do sąsiada z prawej lub lewej strony.
- Podczas jazdy po prostej równanie odbywa się do prawego sąsiada.
- Podczas jazdy po łuku, równanie odbywa się do zewnętrznego sąsiada. Kolano kawalerzysty powinno znajdować się tuż za kolanem zewnętrznego sąsiada.

Rozwijanie szyku – zwiększanie frontu poruszającego się pododdziału. Np. przejście z kolumny do szyku rozwiniętego lub przejście z kolumny dwójkami do kolumny trójkami.

Wyciąganie szyku – zmniejszanie frontu poruszającego się pododdziału. Np. przejście z szyku rozwiniętego do kolumny lub przejście z kolumny trójkami do kolumny dwójkami.

Jednostka kierunkowa swoim szykiem i chodem wskazuje wolę dowódcy. Inne pododdziały naśladują ruch i szyk jednostki kierunkowej, jednocześnie lub kolejno.

Przez nazwę "jednostka kierunkowa" rozumie się: w szwadronie – pluton, w plutonie – sekcja, w sekcji – szeregowy.

W kolumnie jednostką kierunkową jest jednostka czołowa.

Jednostką kierunkową w szyku rozwiniętym jest jednostka środkowa albo znajdująca się na prawo od środka. Dowódca może również wyznaczyć jako kierunkową jakąkolwiek inną jednostkę.

W szykach luźnych w pododdziałach większych od sekcji, jednostka kierunkowa jest wysunięta naprzód przed inne pododdziały.

1b. Zwroty.

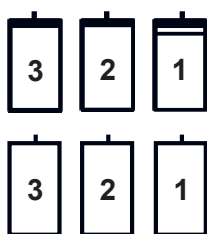
Pojedynczo (rys. 2, 3, 4; zwrot w lewo) – każdy jeździec wykonuje nakazaną czynność samodzielnie, równając do określonych sąsiadów.

Komenda: *sekcja (pluton, szwadron), pojedynczo w lewo (pravo), marsz!*

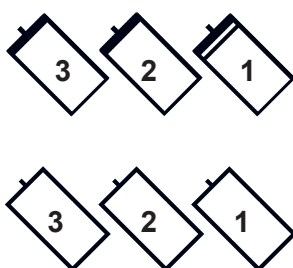
Zwrot pojedynczo, można wykonać w każdym szyku.

Pierwszy zwrot wszyscy kawalerzyści wykonują samodzielnie i jednocześnie na hasło wykonania. Po wykonaniu zwrotu równają do poprzednika z szyku podstawowego, zachowując odstęp umożliwiający sprawne wykonanie drugiego zwrotu. Kryją na sąsiada, który po zwrocie stał się poprzednikiem.

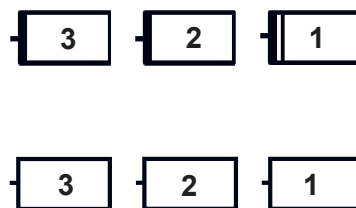
Drugi zwrot wszyscy kawalerzyści wykonują samodzielnie i jednocześnie na hasło wykonania, dążąc jak najkrótszą drogą do podstawowej kolumny, z której wykonywali pierwszy zwrot.

Rys. 2a

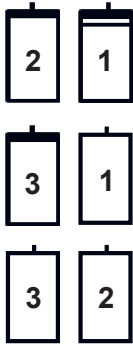

Rys. 2b

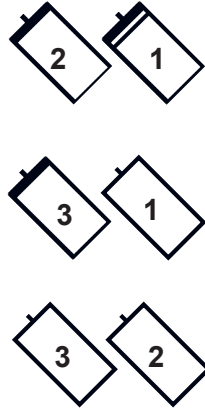

Rys. 2c

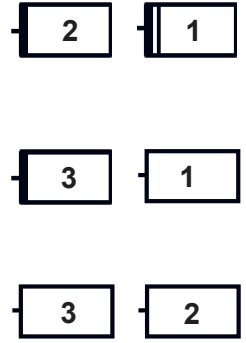
Rys. 2. Przedstawiający zwrot pojedynczo z kolumny trójkami

Rys. 3a

Rys. 3b

Rys. 3c

Rys. 3. Przedstawiający zwrot pojedynczo z kolumny dwójkami

Rys. 4a

Rys. 4b

Rys. 4c

Rys. 4. Przedstawiający zwrot pojedynczo z kolumny po jednym

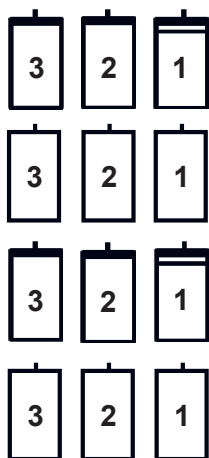
Sekcjami (rys. 5, 6, 7; zwrot w lewo) – można wykonać z każdego szyku.

Komenda: *pluton (szwadron), sekcjami w lewo (prawo), marsz!*

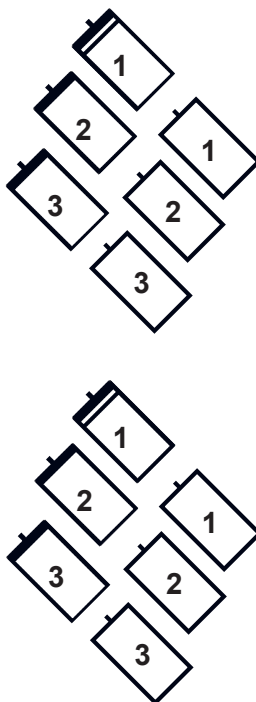
Dla pojedynczej sekcji komenda brzmi: *sekcja w lewo (prawo), marsz!*

Pierwszy zwrot każda sekcja wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, równając na sekcję poprzedzającą. Sekcja zachowuje odstęp od sekcji poprzedzającej, umożliwiając poprawne wykonanie drugiego zwrotu.

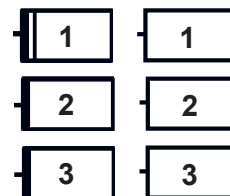
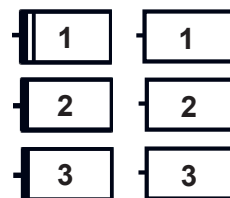
Drugi zwrot każda sekcja wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, wracając do podstawowej kolumny, z której wykonywała pierwszy zwrot.

Rys. 5a

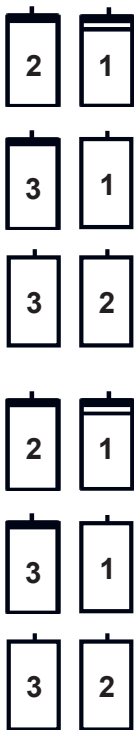

Rys. 5b

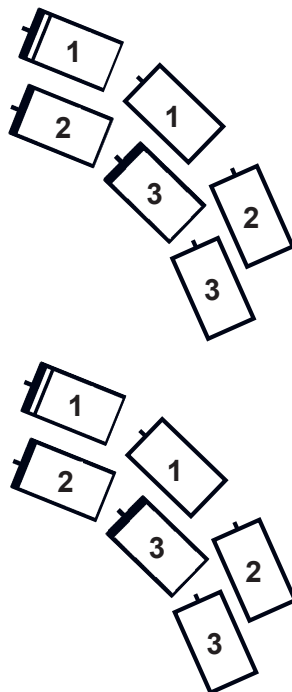

Rys. 5c

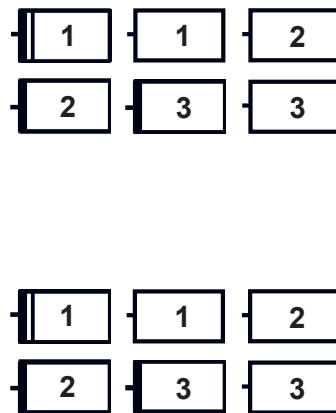
Rys. 5. Przedstawiający zwrot sekcjami z kolumny trójkami

Rys. 6a

Rys. 6b

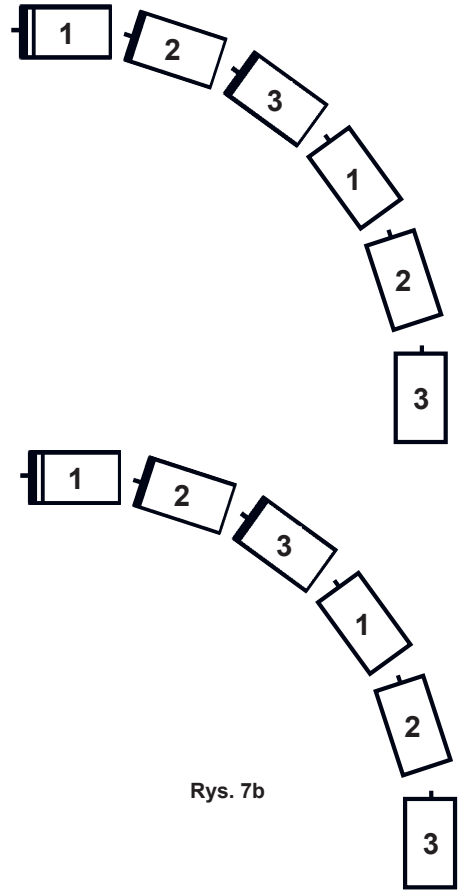

Rys. 6c

Rys. 6. Przedstawiający zwrot sekcjami z kolumny dwójkami

Rys. 7a

Rys. 7b

Rys. 7c

Rys. 7. Przedstawiający zwrot sekcjami z kolumny po jednym

Trójkami (rys. 8, 9; zwrot w lewo) – można wykonać z kolumny trójkami i po jednym.

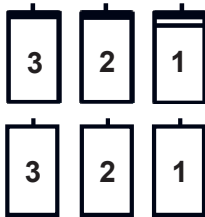
Komenda: *sekcja (pluton, szwadron), trójkami w lewo (prawo), marsz!*

Z kolumny trójkami zwrot wykonywany jest przez poszczególne trójki „zrośnięte” kolanami.

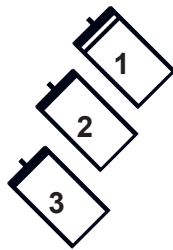
Z kolumny po jednym zwrot wykonywany jest przez trójki poruszające się w kolumnach po jednym.

Pierwszy zwrot każda trójka wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, równając na trójkę poprzedzającą. Trójka zachowuje odstęp od trójki poprzedzającej, umożliwiając poprawne wykonanie drugiego zwrotu.

Drugi zwrot każda trójka wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, wracając do podstawowej kolumny, z której wykonywała pierwszy zwrot.

Rys. 8a

Rys. 8b

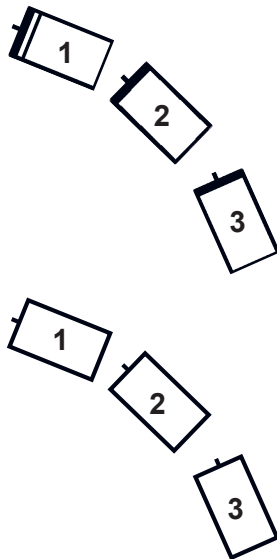

Rys. 8c

Rys. 8. Przedstawiający zwrot trójkami z kolumny trójkami

Rys. 9a

Rys. 9b

Rys. 9c

Rys. 9. Przedstawiający zwrot trójkami z kolumny po jednym

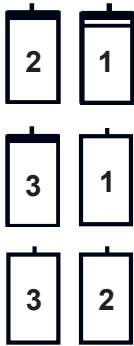
Dwójkami (rys. 10; zwrot w lewo) – można wykonywać tylko z kolumny dwójkami.

Komenda: *sekcja (pluton, szwadron), dwójkami w lewo (prawo), marsz!*

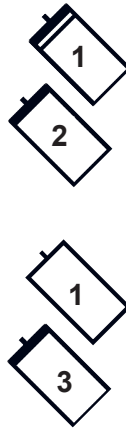
Zwrot wykonywany jest przez poszczególne dwójki „zrośnięte” kolanami.

Pierwszy zwrot każda dwójka wykonuje samodzielnie, równając na dwójkę poprzedzającą. Dwójka zachowuje odstęp od dwójki poprzedzającej, umożliwiając poprawne wykonanie drugiego zwrotu.

Drugi zwrot każda dwójka wykonuje samodzielnie, wracając do kolumny dwójkami, z której wykonywała pierwszy zwrot.

Rys. 10a

Rys. 10b

Rys. 10c

Rys. 10. Przedstawiający zwrot dwójkami z kolumny dwójkami

Plutonami – można wykonać z każdego szyku liczącego więcej niż jeden pluton.
Komenda: *szwadron, plutonami w lewo (prawo), marsz!*

Pierwszy zwrot każdy pluton wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, równając na pluton poprzedzający. Pluton zachowuje odstęp od plutonu poprzedzającego, umożliwiając poprawne wykonanie drugiego zwrotu.

Drugi zwrot każdy pluton wykonuje samodzielnie w obowiązującym szyku, wracając do podstawowej kolumny, z której wykonywał pierwszy zwrot.

Szwadronami – można wykonać z każdego szyku liczącego więcej niż jeden szwadron.

Komenda: *szwadronami w lewo (prawo), marsz!*

Zasady wykonania, jak plutonami.

2. Prowadzenie pododdziałów.

Dowódca prowadzi swój pododdział, nakazując kierunek, szyk i chód. Za nim porusza się jednostka kierunkowa. Jednostka kierunkowa swoim szykiem i chodem wskazuje wolę dowódcy. Inne pododdziały naśladują ruch i szyk jednostki kierunkowej, jednocześnie lub kolejno.

Dla uzyskania swobody ruchów dowódca może powierzyć prowadzenie pododdziału jednemu z podwładnych albo wskazać kierunek i chód jednostce kierunkowej, dając znak odłączenia.

Należy to często stosować podczas szkolenia, gdyż wówczas dowódca może zająć dogodnie miejsce do obserwacji poruszeń i poprawiania popełnionych błędów.

3. Używanie chodów przy rozwijaniu i wyciąganiu szyków.

Rozwinięcie odbywa się na osobę dowódcy lub we wskazanym kierunku i zasadniczo w chodzie wyższym.

W zasadzie przed rozwinięciem pododdziału dowódca wskazuje kierunek i podaje komendę lub znak do rozwinięcia, a prócz tego może nadać chód pododdziałowi.

Jeżeli nowy chód nie był podany w komendzie, pododdział czołowy zasadniczo chodu nie zmienia, inne zaś pododdziały dążą na przeznaczone miejsca najkrótszą drogą, chodem o stopień wyższym. Chód o stopień wyższy dla stępa to kłus, dla kłusa to galop. Dla stania w miejscu – stęp.

Jeśli w komendzie był wskazany chód, odnosi się on do pododdziałów rozwijających się. Części rozwijającego się pododdziału po wyjściu na swoje miejsce przechodzą w chód pododdziału czołowego.

Wyciąganie szyku odbywa się chodem poprzednim lub nakazanym, na jednostkę kierunkową lub na pododdział wyznaczony, prowadzony osobiście przez dowódcę.

Inne pododdziały biorą w zasadzie chód o jeden stopień niższy (dla galopu – kłus, dla kłusa – stęp, dla stępa – zatrzymanie) od pododdziału czołowego do chwili, kiedy będą mogły zająć swe miejsce w kolumnie, po czym ruszają chodem pododdziału czołowego.

Przy wszelkich innych poruszeniach pododdziały dostosowują chód do odległości, którą mają do przebycia, a gdy zajmą już miejsca przeznaczone, przybierają chód jednostki kierunkowej.

4. Środki dowodzenia i ich stosowanie.

Środkami dowodzenia, którymi rozporządza dowódca, są:

- komendy,
- rozkazy dawane głosem, przesyłane przez gońców ustnie lub pisemnie oraz technicznymi środkami łączności,
- znaki,
- sygnały,
- osobisty przykład dowódcy (np. kierunek i chód jego konia).

Znaki należy stosować, gdy oddalenie oddziału lub hałas uniemożliwiają dowodzenie głosem oraz gdy warunki wymagają zachowania ciszy.

Korzystne jest stosowanie jednocześnie komend i znaków.

Rozkazów przesyłanych ustnie lub pisemnie przez gońców należy używać wówczas, gdy warunki tego wymagają, albo gdy szerokość lub głębokość ugrupowania pododdziałów uniemożliwia dawanie komend, rozkazów głosem i znaków.

Sygnały można dawać przy pomocy gwizdka lub trąbki.

Sygnałów gwizdkiem należy używać podczas szkolenia w szyku konnym.

Sygnałów na trąbce wówczas, gdy warunki na to pozwalają.

Technicznych środków łączności używa się, gdy okoliczności tego wymagają.

5. Komendy ogólne.

Składniki komendy: zawołanie, zapowiedź, hasło wykonania.

Komenda zasadniczo ma wskazywać:

Zawołanie

– pododdział,

Zapowiedź

– szyk,

– kierunek,

– odstęp, odległość – w sztykach luźnych,

– chód,

Hasło wykonania

– rozpoczęcie wykonywania manewru.

Kierunek, odstęp, odległość i chód podaje się w komendzie w miarę potrzeby.

Hasło wykonania daje się głosem, znakiem lub sygnałem.

Każdy pododdział w szyku konnym rozpoczyna marsz, zmienia chody i zatrzymuje się na komendę *"pododdział stępem – kłusem – galopem – wyciągniętym galopem – marsz!"*, *"pododdział – stój!"*.

Pomiędzy zapowiedzią a hasłem wykonania powinna być przerwa czasowa aby jeźdźcy mogli przygotować konie do zrealizowania komendy czyli wykonać „pół paradę”.

W szyku konnym w hasle wykonania przeciąga się literę „a” – *maaarsz!*. W kawalerii hasło wykonania po usłyszeniu przez kawalerzystę musi być przekazane koniowi, stąd przedłużone brzmienie.

Przy przechodzeniu z wyższych chodów do niższych hasła "marsz" nie należy dawać.

Pododdział wsiada na koń i zsiada z koni na komendę *"pododdział do wsiadania – na koń!"*, *"pododdział do zsiadania – z koni!"*.

6. Znaki.

Znaki daje się ręką (z bronią lub bez).

Znaki ogólne dla kawalerii w szyku konnym.

1. Uwaga (Bacność).
Podniesienie wyprostowanej ręki pionowo i wytrzymanie w tej pozycji.
2. Hasło wykonania.
Szybkie opuszczenie w dół ręki, wzniesionej pionowo.
3. Kierunek.
Wskazanie kierunku wyciągniętą ręką i marsz dowódcy w tym kierunku.
4. Stępem.
Podniesienie ręki wyprostowanej pionowo i energiczne opuszczenie w dół jadąc stępem.
5. Kłusem.
Kilkakrotne wzniesienie pionowe i opuszczenie prawej pięści nad barkiem.
6. Galopem.
Pionowe koła wyciągniętą ręką od tyłu dołem do przodu, stojąc w miejscu, jadąc stępem lub kłusem.
7. Wyciągniętym galopem.
Jak galopem, jadąc sam galopem.
8. Stój lub przejście do chodu niższego.
Podniesienie wyciągniętej ręki pionowo i powolne opuszczenie bokiem w dół.
9. Odłączenie się dowódcy od pododdziału.
Opuszczoną ręką w dół ruch od przodu do tyłu.
10. Pododdział za mną.
Opuszczoną ręką w dół ruch od tyłu do przodu.

11. Zbiórka.
Ręka zgięta w półkole nad głową dłonią w dół albo szabla poziomo nad głową.
12. Rozwinięty.
Wymachy z boku na bok wyciągniętą ręką nad głową.
13. Linia harcowników.
Machanie wyprostowaną ręką z boku na bok przed sobą.
14. Dla plutonu – linia sekcji
Dla szwadronu – linia plutonów (plutony w linii sekcji)
Trzykrotne machnięcie od góry do dołu ręką wyciągniętą poziomo:
pierwszy raz w prawo w skos od siebie, drugi raz przed sobą,
trzeci raz w lewo w skos od siebie.
15. W prawo (w lewo) zwrot. Znak "uwaga", wykonanie odpowiedniego zwrotu i wskazanie nowego kierunku.
16. W tył zwrot. Zataczanie kół ręką wyciągniętą nad głową.
17. Do walki pieszej. Zdjęcie hełmu i opuszczenie go w dół.
18. Zbiórka dowódców. Ramię poziomo w bok, przedramię pionowo.
19. Kolumna trójkami (dwójkami, po jednemu).
Podniesienie ręki pionowo i wyprostowanie odpowiedniej ilości palców.

Każdy znak należy poprzedzić daniem znaku "Uwaga" i zakończyć znakiem "Hasło wykonania".

7. Sygnały gwizdkiem.

Sygnały gwizdkiem dla kawalerii w szykach konnych.

1. Uwaga – jeden długi gwizd (-)
2. Stępem – marsz – jeden krótki gwizd (.)
3. Kłusem – szereg krótkich powtarzanych gwizdów po dwa (.. ... ..)
4. Galopem – szereg krótkich powtarzanych gwizdów po trzy (... ... ..)
5. Stój – dwa długie gwizdy (- -)
6. Zbiórka – długi trel (.....)
7. Przerwij ogień – na przemian długie i krótkie gwizdy (- . - . - .)
8. Lotnik – szereg długich gwizdów (- - - - -)

Na sygnał "Uwaga" wszyscy podwładni zwracają głowę w kierunku swojego dowódcy.

Sygnały gwizdkiem wykonuje się bez sygnału "Hasło wykonania".

ROZDZIAŁ B. SZWADRON

8. Znaki przyjęte konno.

Dowódca szwadronu

Z-ca dowódcy szwadronu

Dowódca plutonu

Zastępca dowódcy plutonu

Trębacz

Poczet Proporcowy

Dowódca sekcji

Szeregowy 1. szeregu

Szeregowy 2. Szeregu

Sekcja

Pluton

MUSZTRA KONNO

Sekcja

9. Skład sekcji.

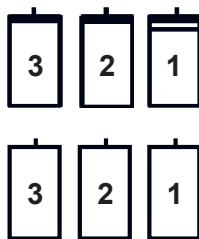
Sekcja jest najmniejszą jednostką organizacyjną w kawalerii. Sekcja liniowa składa się z 6 jeźdźców, w tym dowódca podoficer lub starszy szeregowy.

10. Szyki sekcji.

- Kolumna trójkami.
- Kolumna dwójkami.
- Kolumna po jednym.
- Linia harcowników.
- Linia harcowników do boju.

11. Kolumna trójkami.

Kolumny trójkami używa się do zbiórki i marszu. Jeźdźcy ustawiają się kolejno według numerów obok siebie w dwa szeregi po trzech, zgodnie z miejscem im wyznaczonym, w odległości jednego kroku (75 cm) między szeregami. Odległość liczy się od nasady ogona konia poprzednika do nosa konia zaplecznika. Odstęp między jeźdźcami – na czucie strzemion (rys. 11).

Rys. 11.

Dowódca sekcji staje jako numer pierwszy w pierwszym szeregu, numery drugie w obu szeregach są koniowodami, pozostali szeregowi zajmują miejsca numerów trzecich i numeru pierwszego w drugim szeregu.

Na hasło komendy *"Do trzech – odlicz"* jeźdźcy pierwszego szeregu zwracają głowy w prawo, z wyjątkiem prawoskrzydłowego, który zwraca głowę w lewo, i kolejno odliczają (raz, dwa, trzy), w chwili wymawiania liczby zwracając głowę w lewo w stronę sąsiada. Jeźdźcy drugiego szeregu biorą numery swoich poprzedników.

Pierwszy szereg sekcji składa się zawsze z 3 jeźdźców. Jeśli w sekcji jest tylko 5 jeźdźców, ślepą jest trzecia rota, jeśli jest 4 jeźdźców, ślepyimi rotami są trzecia i druga.

Gdy jeździec pierwszego szeregu opuszcza swoje miejsce, zajmuje je natychmiast zaplecznik.

Gdy sekcja jest w kolumnie trójkami, wówczas jeźdźcy wsiadają lub zsiadają z koni, luzując w lewo i w prawo od numeru drugiego.

Na zapowiedź komendy do wsiadania lub zsiadania z koni jeźdźcy się rozluźwiają, po czym na hasło wszyscy jednocześnie wsiadają lub zsiadają z koni.

Po wejściu na koń jeźdźcy biorą przepisowe odstępy między sobą bez komendy dodatkowej.

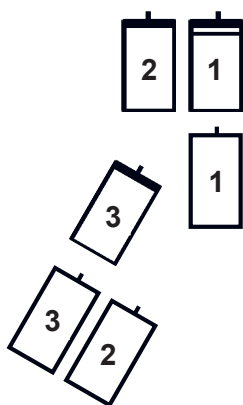
Po zejściu z koni jeźdźcy biorą przepisowe odstępy między sobą na komendę "równaj", w przeciwnym razie pozostają rozluźwiani.

12. Kolumna dwójkami.

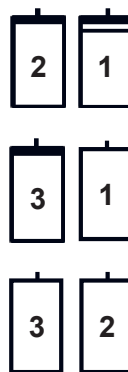
Sekcja z kolumny trójkami przechodzi w kolumnę dwójkami na komendę "*Sekcja dwójkami (chód) – marsz*".

Gdy wyciąganie kolumny odbywa się z miejsca, numery pierwszy i drugi pierwszego szeregu oraz numer pierwszy drugiego szeregu ruszają stępem lub chodem nakazanym na wprost lub w podanym kierunku, a inni jeźdźcy pozostają chwilowo na miejscu, po czym numer trzeci pierwszego szeregu porusza się na prawo w skos, kryjąc numer drugi pierwszego szeregu.

Numer drugi i trzeci drugiego szeregu poruszają się również na prawo w skos, kryjąc sformowane już dwójki sekcji, utrzymując przepisową odległość (rys. 12 i 13).

Rys. 12.

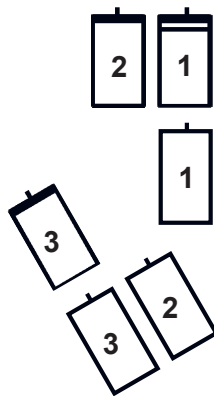
Rys. 13.

Odległość między szeregami wynosi jeden krok, licząc od nasady ogona konia poprzednika do nosa konia zaplecznika.

Gdy sekcja jest w marszu, numer pierwszy i drugi pierwszego szeregu oraz numer pierwszy drugiego szeregu jadą chodem poprzednim lub nakazanym, pozostali jeźdźcy zatrzymują się, jeśli ruch odbywa się w stępie, albo zmniejszają chód o jeden stopień w stosunku do poprzedniego lub nakazanego, jeśli ruch odbywa się w innym chodzie, po czym zajmują swoje miejsca w kolumnie utrzymując przepisowe odległości między dwójkami oraz odstępy w dwójkach.

Przejście z kolumny dwójkami do kolumny trójkami wykonuje się na komendę "*Sekcja trójkami (chód) – marsz*".

Gdy rozwijanie kolumny odbywa się z miejsca, numer pierwszy i drugi pierwszego szeregu oraz numer pierwszy drugiego szeregu ruszają 3 kroki stępem, po czym się zatrzymują. Numer trzeci, pierwszego szeregu oraz numer drugi i trzeci drugiego szeregu, poruszając się na lewo w skos, zajmują swoje miejsca w kolumnie (rys. 14).

Rys. 14.

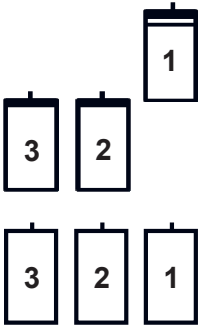
Gdy sekcja jest w marszu, numer pierwszy i drugi pierwszego szeregu oraz numer pierwszy drugiego szeregu poruszają się naprzód chodem poprzednim, a pozostali jeźdźcy zajmują swoje miejsca w kolumnie chodem o jeden stopień wyższym lub nakazanym.

13. Kolumna po jednym.

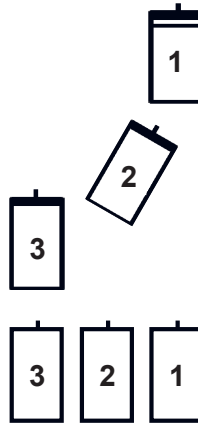
Sekcja z kolumny trójkami lub dwójkami na komendę "*Sekcja po jednym (chód) – marsz*" przechodzi w kolumnę po jednym w sposób następujący: numery pierwszy, drugi i trzeci pierwszego szeregu wyciągają się kolejno jeden za drugim, w odległości jednego kroku między sobą na wprost lub w nakazanym

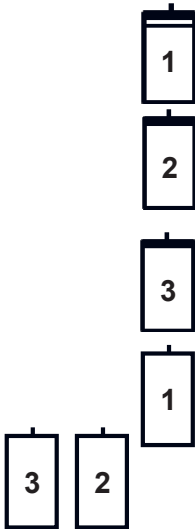
kierunku, po czym wykonują to samo numery pierwszy, drugi i trzeci drugiego szeregu, stając w rzędzie za jeźdźcami pierwszego szeregu. Na hasło wykonania wszyscy kawalerzyści sekcji z wyjątkiem dowódcy sekcji przechodzą do chodu o stopień niższego a następnie włączają się kolejno do szyku, zachowując przepisowe odległości i przyjmując chód jednostki kierunkowej (dowódcy sekcji, rys. 15, 16, 17, 18).

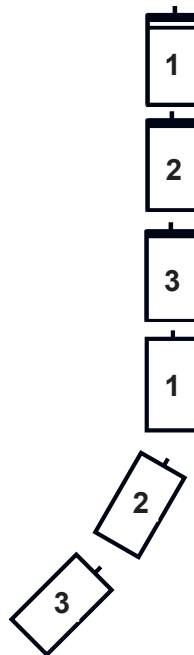
Rys. 15.

Rys. 16.

Rys. 17.

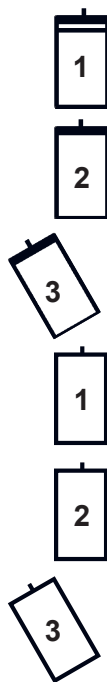

Rys. 18.

Sekcja z kolumny po jednym na komendę "Sekcja trójkami (chód) – marsz" przechodzi w kolumnę trójkami w sposób następujący: numer trzeci pierwszego szeregu porusza się na lewo w skos, stając na wysokości numeru drugiego. Numery trzeci i drugi poruszają się razem w lewo w skos wyjeżdżając na wysokość numeru pierwszego szeregu pierwszego, w tym samym czasie numery drugi i trzeci drugiego szeregu wykonując to samo stojąc obok numeru pierwszego drugiego szeregu, po czym cały drugi szereg dochodzi na odległość jednego kroku do pierwszego szeregu (rys. 19, 20, 21, 22, 23, 24).

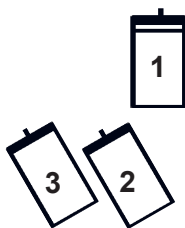
Rys. 19.

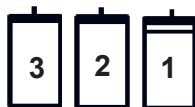
Rys. 20.

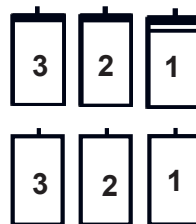
Rys. 21.

Rys. 22.

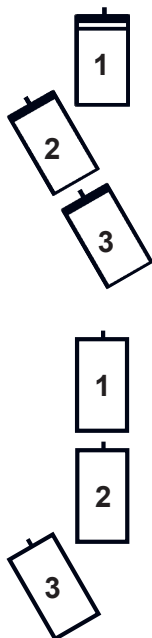
Rys. 23.

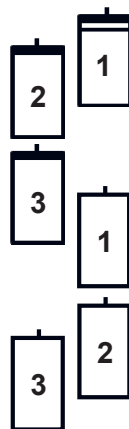
Rys. 24.

Użycie chodów jest takie same jak przy przejściu z kolumny dwójkami do kolumny trójkami.

Sekcja z kolumny po jednym na komendę "*Sekcja dwójkami – (chód) – marsz*" przechodzi w kolumnę dwójkami w sposób następujący: numer drugi pierwszego szeregu, a za nim numer trzeci tegoż szeregu poruszają się na lewo w skos, przy czym numer drugi pierwszego szeregu staje na wysokości i obok numeru pierwszego szeregu pierwszego; numer pierwszy drugiego szeregu a za nim numer drugi tegoż szeregu dochodzą na odległość jednego kroku do numeru pierwszego szeregu pierwszego, w tym samym czasie numer trzeci drugiego szeregu, maszerując na lewo w skos, staje na wysokości i obok numeru drugiego szeregu drugiego (rys. 25, 26).

Rys. 25.

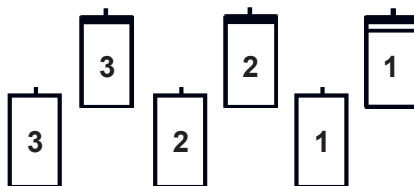

Rys. 26.

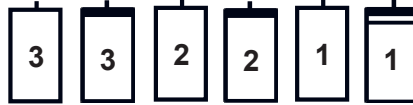
14. Linia harcowników.

Linie harcowników formuje się z kolumny trójkami. Jeżeli sekcja znajduje się w innym szyku, najpierw należy sformować szyk trójkami a dopiero potem rozwinąć się w linię harcowników.

Na komendę „*Sekcja harcownikami (chód) – marsz*” pierwsza trójka sekcji rozluźnija (rys. 27). Powstałe odstępy powinny umożliwić jeźdźcom drugiej trójki na swobodne wjechanie na lewe skrzydło swoich poprzedników. Zasady równania w linii harcowników normalne (rys. 28). Dowódca sekcji oraz lewoskrzydłowy drugiej trójki muszą starannie planować łuki zakrętów, ponieważ przy sześciokonnym froncie szyku, muszą być one bardzo łagodne.

Rys. 27.

Rys. 28.

15. Linia harcowników do boju.

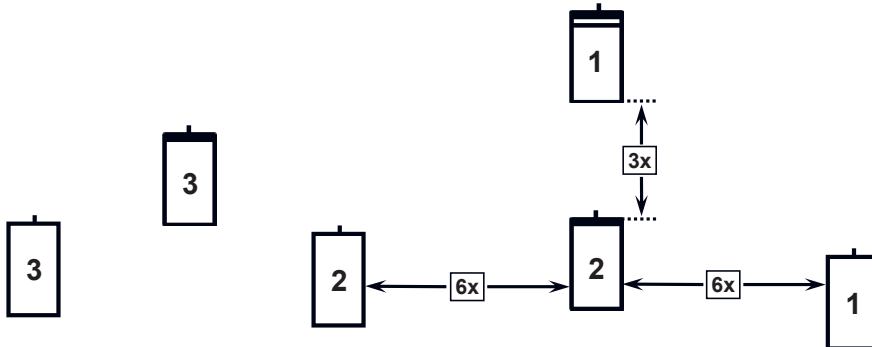
Szyk luźny. Linii harcowników do boju używa się do: zwiadów, szarży przeciwko piechocie i marszu w ogniu nieprzyjacielskim (wyjątkowo).

Harcownicy do boju – są to jeźdźcy rozsypani w jedną linię w mniej więcej jednakowych odstępach między sobą (rys. 29).

Zasadniczo odstęp między jeźdźcami wynosi 6 kroków (dwie długości konia), jeśli w komendzie nie jest podany inny. Dowódca sekcji zajmuje miejsce przed jeźdźcą kierunkowym, jadąc w odległości trzech kroków.

Sekcja w linii harcowników do boju zajmuje front szerokości 25–30 kroków.

Sekcja z każdego szyku na komendę "*Sekcja harcownikami do boju (odstęp "x" kroków) – (chód) – marsz*" rozsypuje się w linię harcowników w ten sposób, że jeździec kierunkowy posuwa się za dowódcą sekcji, a pozostali jeźdźcy zajmują miejsca na prawo i na lewo od kierunkowego w odstępach 6 kroków lub nakazanych. Zaplecznicy zajmują miejsca na lewo od swoich poprzedników.

Rys. 29.

Jeśli chód nie był w komendzie podany, jeźdźcy rozsypują się w linię harcowników do boju zawsze galopem.

Sekcja z linii harcowników do boju formuje kolumnę trójkami, dwójkami i po jednym na komendę "*Sekcja – trójkami (dwójkami, po jednym) – (chód) – zbiórka*" (§ 19).

16. Spieszenie sekcji.

Odnosi się do sekcji liniowej, gdzie pierwszy szereg uzbrojony jest w lance.

Komenda "*Sekcja do walki pieszo – z koni*", wykonuje się jak następuje. Na zapowiedź – pierwsze i trzecie numery wyjmują stopy ze strzemion i zdejmują pętle lanc z nogi.

Na hasło – pierwsze i trzecie numery zeskakują z koni, zdejmują wodze wędzidłowe z szyi koni, przeciągając przesuwkę na wodzach munsztukowych lub zawiązując je w węzeł dla skrócenia; przerzucają strzemiona i oddają wodze wędzidłowe numerowi drugiemu swojego szeregu. Numery drugie pozostają konno i zwalniają prawą stopę ze strzemienia. Numer pierwszy pierwszego szeregu zakłada pętlę swej lancy na prawą stopę a temblak na ramię numerowi drugiemu pierwszego szeregu. Numer trzeci pierwszego szeregu robi to samo, oddając swoją lancę numerowi drugiemu drugiego szeregu.

Spieszeni jeźdźcy wybiegają naprzód, (jeśli nie było innego rozkazu) i wykonują zbiórkę w kolumnie dwójkami, biorąc broń do nogi.

Starszym koniowodnym jest koniowodny pierwszego szeregu.

Sekcja może również wykonać spieszenie pełne, pozostawiając po jednym koniowodnym (numer drugi szeregu drugiego) na sekcję.

Na komendę "*Sekcja do walki pieszo wszyscy – z koni*" wykonuje się jak następuje: na zapowiedź jeźdźcy pierwszego i drugiego szeregu luzując od środkowego. Jeźdźcy pierwszego szeregu wykonują pojedynczo zwykły zwrot w lewo w tył, aby konie obu szeregów były zwrócone głowami do siebie; na hasło wszyscy jeźdźcy sekcji zsiadają z koni, zdejmują wodze wędzidłowe z szyi koni, przeciągając przesuwkę na wodzach munsztukowych, przerzucają strzemiona i oddają wodze numerowi drugiemu szeregu drugiego, lance opierają lub wbijają w ziemię w pobliżu swoich koni, po czym wykonują zbiórkę jak przy spieszeniu zwykłym.

Przy pełnym spieszeniu konie sekcji są unieruchomione a w wyjątkowych warunkach mogą się poruszać wyłącznie stępem, prowadzone przez jednego koniowodnego.

Pluton

17. Skład plutonu.

Pluton składa się z:

- dowódcy, zasadniczo jest nim oficer,
- zastępcy dowódcy plutonu – podoficer,
- 3 – 4 sekcji liniowych.

Zastępca dowódcy zasadniczo porusza się za plutonem, kryjąc na numer drugi ostatniej trójki. Jego zadaniem jest nadzór nad porządkiem w plutonie. Luzak dowódcy plutonu staje w drugiej sekcji jako numer pierwszy drugiego szeregu.

18. Szyki zwarte.

- Zbiórka.
- Kolumna trójkami.
- Kolumna dwójkami.
- Kolumna po jednym.
- Szyk rozwinięty.

19. Zbiórka.

Zasadniczym szykiem zbiórki plutonu jest kolumna trójkami. Zbiórkę wykonuje się na komendę "*Pluton – (chód) – zbiórka*".

Można też zebrać pluton w każdym innym szyku; w tym wypadku dowódca daje komendę na przykład "*Pluton rozwinięty – (chód) – zbiórka*".

Sekcje w kolumnie trójkami ruszają chodem nakazanym i formują się za dowódcą plutonu. Jeśli chód nie był podany, zbiórkę wykonuje się w chodzie poprzednim (z miejsca kłusem). Dla ułatwienia zbiórki dowódca plutonu zmniejsza chód o jeden stopień, albo się zatrzymuje.

20. Kolumna trójkami (rys. 30).

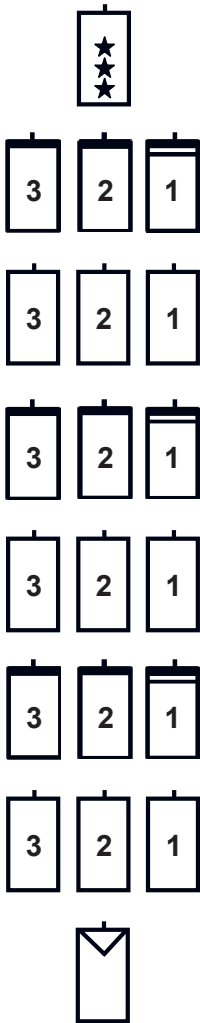
Kolumny trójkami używa się do zbiórki i marszu. Jeźdźcy odliczają do trzech w każdej sekcji na zasadach wskazanych dla sekcji (§11). Pluton w kolumnie trójkami wsiada i zsiada z koni zgodnie z § 11.

Pluton zawraca w prawo, w lewo i w tył na komendę "*Pluton w prawo (w lewo) – (w tył) – marsz*" lub na odpowiedni znak i przykład dowódcy; kolumna wówczas dąży za dowódcą, jeźdźcy drugich szeregów w sekcjach utrzymują kierunek swoich poprzedników, a jeźdźcy pierwszych szeregów poruszają się śladem jeźdźców sekcji poprzedzającej.

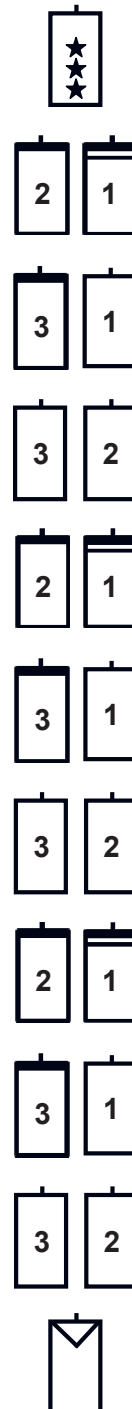
W razie potrzeby dowódca może podać komendę "*Pluton pojedynczo w tył – marsz*"; wtedy jeźdźcy każdego szeregu, luzując od środkowego w prawo i w lewo wykonują pojedynczo zwrot zwykły w lewo w tył.

Pluton również może być zwrócony w tył na komendę "*Pluton sekcjami w prawo (w lewo) – (w tył) – marsz*", a wtedy każda sekcja wykonuje zwrot w prawo lub w lewo w tył. Jeźdźcy drugich szeregów poruszają się wówczas na skos, kryjąc swoich poprzedników.

Dowódca plutonu wykonuje zwrot po czym zajmuje swe miejsce na czele plutonu. Zastępca dowódcy wykonuje zwrot po czym zajmuje swe miejsce za plutonem.

Rys. 30.

Rys. 31.

21. Kolumna dwójkami (rys. 31).

Kolumny dwójkami używa się do marszu po drogach twardych, dla wykorzystania miękkich i wąskich boków drogi.

Przejście plutonu z kolumny trójkami do kolumny dwójkami wykonuje się na komendę "*Pluton dwójkami (chód) – marsz*"; pierwsza sekcja wyciąga się, poruszając się za dowódcą plutonu chodem jego konia albo chodem poprzednim lub nakazanym, a pozostałe sekcje zatrzymują się lub zmniejszają chód o jeden stopień w stosunku do poprzedniego lub nakazanego, po czym kolejno wyciągają się w kolumnę dwójkami przechodząc w chód sekcji czołowej.

Przejście plutonu z kolumny dwójkami do kolumny trójkami wykonuje się na komendę "*Pluton trójkami (chód) – marsz*". Dowódca plutonu posuwa się chodem poprzednim, a wszystkie sekcje maszerując chodem dowódcy plutonu przechodzą natychmiast do kolumny trójkami zgodnie z § 12, po czym sekcje 2, 3 i 4 po sformowaniu szyku trójkami dochodzą chodem wyższym na odległość jednego kroku do sekcji poprzedzającej.

Pluton w kolumnie dwójkami wsiada i zsiada z koni oraz zmienia kierunki marszu jak w kolumnie trójkami.

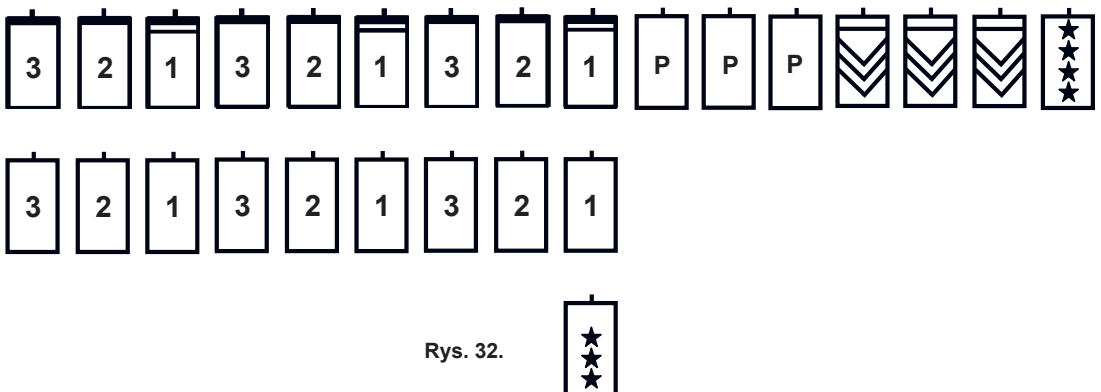
22. Kolumna po jednym.

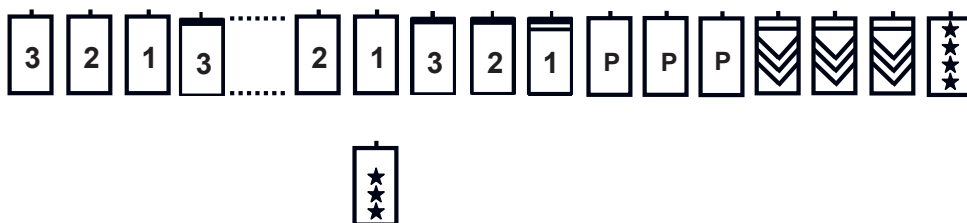
Kolumny po jednym używa się do przesączania w terenie od zakrycia do zakrycia i wyjątkowo do marszu.

Pluton w kolumnie po jednym przechodzi do kolumny trójkami, dwójkami i odwrotnie oraz zmienia kierunki marszu, stosując się do zasad podanych w § 13.

23. Szyk rozwinięty (rys. 32, 33).

Szyku rozwiniętego używa się do szarży przeciw kawalerii i przeglądów. W szyku rozwiniętym pluton może tworzyć dwuszereg lub szereg.

Rys. 33.

Na komendę *"Do trzech – odlicz"* jeźdźcy plutonu odliczają od prawego skrzydła do trzech.

Do wsiadania na koń pluton ustawia się pieszo w szyku rozwiniętym (dwuszereg), dowódca staje konno w odległości dwóch kroków przed środkiem plutonu.

Na zapowiedź komendy *"Pluton do wsiadania"* dowódca plutonu oraz jeźdźcy 1 i 3 sekcji wysuwają się na przód na trzy długości koni, po czym jeźdźcy każdego szeregu we wszystkich sekcjach luzują od środkowego w prawo i w lewo; na hasło *"Na koń"* wszyscy jednocześnie wsiadają na koń. Następnie bez dodatkowej komendy jeźdźcy każdego szeregu w sekcjach łączą do środkowego na odstęp czucia strzemieniem, a sekcje 2 i 4 wychodzą na wysokość sekcji 1 i 3 zajmując swoje miejsce w szyku rozwiniętym plutonu (rys. 32). Dowódca plutonu staje na jego prawym skrzydle. Zastępca dowódcy plutonu zajmuje swoje miejsce za plutonem.

Zsiadanie z koni odbywa się w sposób podobny do wsiadania. Po zejściu z koni szeregowi każdej sekcji pozostają rozluźwani, a sekcje 1 i 3 są wysunięte na przód na trzy długości konia.

Dla sformowania szyku rozwiniętego plutonu spieszono dowódca daje komendę *"Równaj"*; wówczas jeźdźcy każdego szeregu w sekcjach łączą do środkowego, sekcje 2 i 4 wysuwają się na wysokość sekcji nieparzystych zajmując swoje miejsca w szyku rozwiniętym plutonu. Zastępca dowódcy plutonu zachowuje się jak przy wsiadaniu na koń.

Równanie w szyku rozwiniętym odbywa się na komendę *"Równaj"*; dowódca pierwszej sekcji ustawia się na lewym skrzydle dowódcy plutonu. Wszyscy jeźdźcy plutonu zajmują swoje miejsca, ustawiając konie prostopadle do linii frontu plutonu i równają do prawego sąsiada. Jeźdźcy drugiego szeregu, stając w odległości dwóch kroków za pierwszym, kryją swoich poprzedników i równają do prawego sąsiada. Na komendę *"Baczność"* – jeźdźcy przybierają postawę zasadniczą.

Na komendę *"Pluton – cofaj – marsz"* dowódca plutonu i wszyscy jeźdźcy cofają się jednocześnie aż do komendy *"Stój"*. Cofanie wykonuje się tylko na kilka kroków.

W przypadku gdy pluton staje w szyku rozwiniętym w szeregu, kawalerzyści na komendę „do dwóch – odlicz” odliczają od prawego skrzydła do dwóch. Na zapowiedź komendy *"Pluton do wsiadania"* dowódca plutonu oraz numery 1 wysuwają się na przód na trzy długości koni, na hasło *"Na koń"* wszyscy jednocześnie wsiadają na koń. Następnie bez dodatkowej komendy jeźdźcy numer 2 wychodzą na wysokość numerów 1 zajmując swoje miejsce w szyku rozwiniętym plutonu, równają do prawego przyjmując przepisowe odstępy na „czucie strzemion” (rys. 33).

Zsiadanie z koni odbywa się w sposób podobny do wsiadania. Po zejściu z koni szeregowi pozostają rozluzowani, a numery 1 są wysunięte na przód na trzy długości konia.

Dowódca plutonu staje na jego prawym skrzydle. Zastępca dowódcy plutonu zajmuje swoje miejsce za plutonem.

Jeżeli wraz z plutonem występuje poczet proporcowy i trębacze, wówczas zajmują oni miejsce w pierwszym szeregu na prawym skrzydle plutonu między dowódcą a plutonem (rys. 32, 33).

24. Zmiana kierunku w szyku rozwiniętym.

Dla zmiany kierunku dowódca prowadzi swój pluton za sobą znakiem, kierunkiem i chodem swojego konia, albo daje komendę *"Pluton w prawo (w lewo) – (w tył) – (chód) – marsz"*, wykonując osobiście półwoltę o promieniu równym połowie długości rozwiniętego plutonu, a jednocześnie zmniejszając tempo chodu o tyle, żeby skrzydło zajeżdżające mogło się poruszać chodem poprzednim lub nakazanym.

Jeźdźcy zachowują czucie strzemieniem, zwracają głowy w kierunku skrzydła zajeżdżającego i regulują chód stosownie do miejsca, jakie zajmują w szeregu.

Jeźdźcy drugiego szeregu zwracają nieznacznie łopatki swych koni w kierunku skrzydła zajeżdżającego, aby móc utrzymać krycie swoich poprzedników.

Po wykonaniu zmiany kierunku pluton zatrzymuje się na komendę lub znak dowódcy, albo maszeruje w nakazanym kierunku.

25. Przejście z szyku rozwiniętego w kolumnę.

Zasadniczo przejście w kolumnę wykonuje się od prawego skrzydła, jednak zależnie od okoliczności można wyciągnąć pluton od lewego skrzydła, w tym wypadku należy poprzedzić właściwą komendę znakiem lub komendą *"Od lewego"*.

Pluton wyciąga się w kolumnę trójkami na komendę *"Pluton trójkami (chód) – marsz"*. Na zapowiedź „*Pluton trójkami*”, drugi szereg zbliża się na odległość jednego kroku do pierwszego („na ogony”). Dowódca plutonu staje przed jeźdźcem kierunkowym pierwszej (czwartej) sekcji.

Na hasło pierwsza (czwarta) sekcja porusza się za dowódcą plutonu w odległości jednego kroku. Druga (trzecia) i następne sekcje w miarę uzyskania miejsca posuwają się za czołową, maszerując na prawo (na lewo) w skos aż do zajęcia swoich miejsc w kolumnie. Zastępca dowódcy plutonu zajmuje swe miejsca w tyle kolumny.

Przejście w kolumnę dwójkami lub po jednym wykonuje się według tych samych zasad i na komendę *"Pluton dwójkami (po jednym) – (chód) – marsz"*.

Na komendę *"Pluton sekcjami w prawo (w lewo) chód – marsz"*, na zapowiedź „sekcjami” drugi szereg dojeżdża „na ogony” szeregu pierwszego, po czym na hasło sekcje stopniowo zajeżdżają w lewo lub w prawo pod kątem 90°, posuwając się w nowym kierunku i tworząc kolumnę trójkami.

26. Przejście z kolumny w szyk rozwinięty.

Pluton stojący w miejscu lub poruszający się w kolumnie trójkami, zorientowany w kierunku rozwinięcia, przechodzi w szyk rozwinięty na komendę *"Pluton rozwinięty – (chód) – marsz"*.

Dowódca plutonu z miejsca wysuwa się na przód na dwie długości konia, a w marszu jedzie chodem poprzednim. Pierwsza sekcja skierowuje się z miejsca stępem, a w marszu chodem poprzednim w prawo w skos o tyle, żeby jeździec kierunkowy (plutonu rozwiniętego) mógł kryć dowódcę plutonu.

Inne sekcje kolejno dążą do osiągnięcia swoich miejsc na lewo od sekcji poprzedzającej, wykonując ruch z miejsca kłusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym lub nakazany. Po dojeździe do swego miejsca, każda sekcja przechodzi w chód dowódcy plutonu. Jeździec kierunkowy zajmuje miejsce w odległości dwóch kroków za dowódcą plutonu. Drugi szereg w odległości dwóch kroków od pierwszego.

Przejście w szyk rozwinięty z kolumny dwójkami i po jednym wykonuje się według tych samych zasad, przy czym każda sekcja formuje się trójkami, a następnie maszeruje na swoje miejsce.

Do przejścia w szyk rozwinięty (dwuszerog) w bok podaje się komendę *"Pluton rozwinięty, sekcjami w lewo (prawo) – marsz"*.

Do przejścia w szyk rozwinięty (szereg) w bok podaje się komendę „*Pluton rozwinięty, trójkami w lewo (prawo) marsz*”.

W lewo sekcje (trójki) zajeżdżają pod kątem 90° po takim łuku aby po zakończeniu zakrętu znaleźć się na skrzydle lewym sekcji (trójki) poprzedzającej w odstępie na czucie strzemion.

W prawo sekcja (trójka) pierwsza zajeżdża pod kątem 90°. Kolejne sekcje (trójki) mijają sekcję (trójkę) poprzedzającą a następnie zajeżdżają w prawo tak aby znaleźć się na lewym skrzydle sekcji (trójki) poprzedzającej w odstępie na czucie strzemion.

Jeżeli rozwinięcie odbywa się w ruchu i nie jest zakończone zatrzymaniem w szyku rozwiniętym, sekcje poza sekcją czołową zajmują swoje miejsca w szyku chodem o stopień wyższym.

27. Szyki luźne. Zastosowanie podczas rekonstrukcji historycznych.

Kolumna sekcji.

Linia sekcji.

Linia harcowników do boju.

28. Ogólne zasady poruszeń w szycach luźnych.

Szyki luźne, zmniejszając widoczność i straty, służą do marszu pod ogniem i do walki. Z drugiej strony ułatwiają przygotowanie szybkiego spieszenia do walki oraz rozczłonkowanie koniowodów przed rozpoczęciem walki ogniowej.

Szerokość frontu plutonu w szycach luźnych (linia sekcji i linia harcowników do boju) wynosi 150-200 kroków.

Zastępca dowódcy plutonu we wszystkich szycach luźnych pozostaje za plutonem.

Gdy pluton wykonuje zwrot w tył, zastępca dowódcy plutonu pozostaje na czele plutonu do chwili, aż dowódca plutonu będzie mógł zająć swoje miejsce przed plutonem, po czym staje za plutonem.

We wszystkich szycach luźnych plutonu sekcje mogą przybierać szyki wymienione w § 10.

Jeśli przy rozwijaniu się z szyku zwartego dowódca plutonu nie wskazuje szyku dla sekcji, wówczas zachowują one szyk poprzedni.

Gdy zachodzi potrzeba przybrania przez sekcje innego szyku, dowódca plutonu wskazuje to w swojej komendzie.

Z chwilą przejścia plutonu w szyk luźny dowódcy sekcji stają zawsze na czele swoich pododdziałów.

Dowódca sekcji kierunkowej utrzymuje nakazany kierunek albo maszeruje w odległości 10 kroków za dowódcą plutonu.

Przejście plutonu z szyku rozwiniętego w kolumnę sekcji wykonuje się od prawego lub lewego skrzydła, zgodnie z zasadami podanymi w § 25.

Przy przejściu z kolumny do linii sekcji, sekcja czołowa porusza się na prawo w skos, żeby dać możliwość sekcji drugiej (kierunkowej) wysunąć się naprzód i zająć swoje miejsce za dowódcą plutonu.

Przed przejściem w szyk luźny dowódca plutonu zwraca swoją jednostkę w tym kierunku, w którym ma zamiar poruszać się po rozwinięciu.

Jeżeli odstęp i odległość nie zostały podane, wówczas należy przyjmować między sekcjami 40 kroków odległości i 40 kroków odstępu.

W linii sekcji i w linii harcowników do boju, jednostka kierunkowa wysuwa się naprzód przed inne sekcje na odległość około 40 kroków.

Jeżeli chód w komendzie nie był podany, wówczas rozwijanie w szyk luźny odbywa się galopem.

Dla zmiany kierunku dowódca plutonu zwraca jednostkę kierunkową w nowym kierunku, a inne jednostki dążą na swoje miejsca najkrótszą drogą, nie troszcząc się o zachowanie odstępów i odległości.

Jeżeli okoliczności wymagają przesunięcia plutonu będącego w szyku luźnym w kierunku jednego ze skrzydeł lub wykonania zwrotu w tył, dowódca plutonu podaje komendę *"Pluton sekcjami w prawo (w lewo) – (w tył) marsz"*, wskazując w razie potrzeby nową jednostkę kierunkową.

Po wykonaniu zwrotu w tył dowódca plutonu zawsze wyznacza nową sekcję kierunkową.

We wszystkich szykach luźnych jeźdźcy trzymają lance na udo.

29. Kolumna sekcji (rys. 34).

Kolumny sekcji używa się do przebywania małymi grupami ostrzeliwanego terenu, a szczególnie cieśniny.

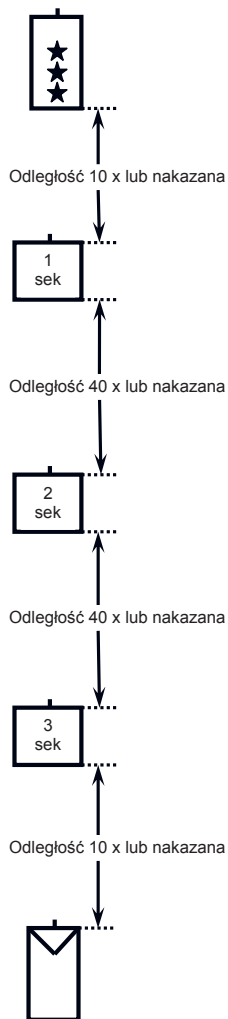
Na komendę *"Pluton kolumna sekcji (szyk) – (odległość x kroków, chód) – marsz"* sekcja kierunkowa posuwa się galopem lub chodem nakazanym w kierunku podanym przez dowódcę plutonu, przechodząc w inny szyk, jeśli to było zaznaczone w komendzie. Druga sekcja zajmuje miejsce za pierwszą w podanej odległości, zmieniając w razie potrzeby swój szyk, po czym przechodzi w chód sekcji kierunkowej. Sekcja trzecia i czwarta postępuje jak druga.

W czasie rekonstrukcji historycznych, wykonanie szarży jest często możliwe tylko w kolumnie sekcji harcownikami do boju z powodu braku przestrzeni i zachowania warunków bezpieczeństwa.

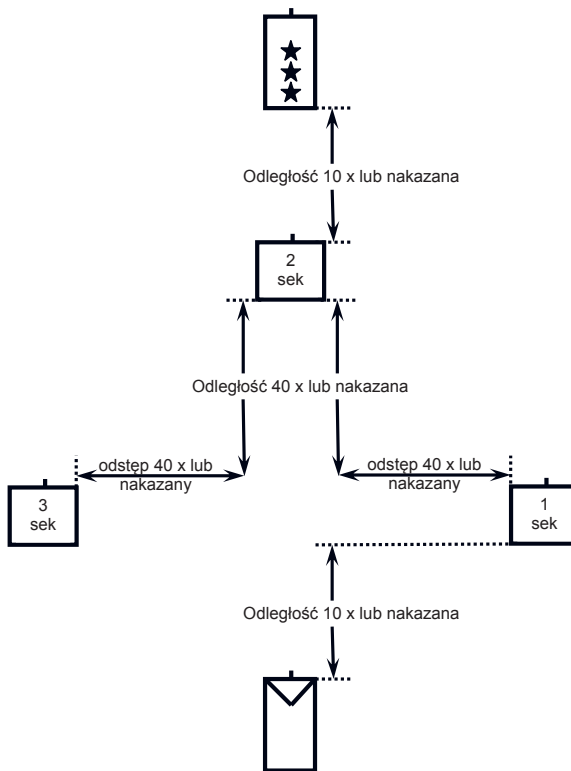
30. Linia sekcji (rys. 35).

Linii sekcji używa się do zmniejszenia widoczności i strat pod ogniem piechoty, artylerii i z samolotów oraz do szarży przeciw lub spieszenia.

Na komendę *"Pluton linia sekcji (szyk) – (odstęp x kroków, chód) – marsz"* sekcja kierunkowa posuwa się galopem lub chodem nakazanym w kierunku podanym przez dowódcę plutonu, przechodząc w inny szyk, jeśli to było zaznaczone w komendzie. Inne sekcje zajmują swoje miejsca na prawo i lewo od sekcji kierunkowej w kolejności numerów sekcji.

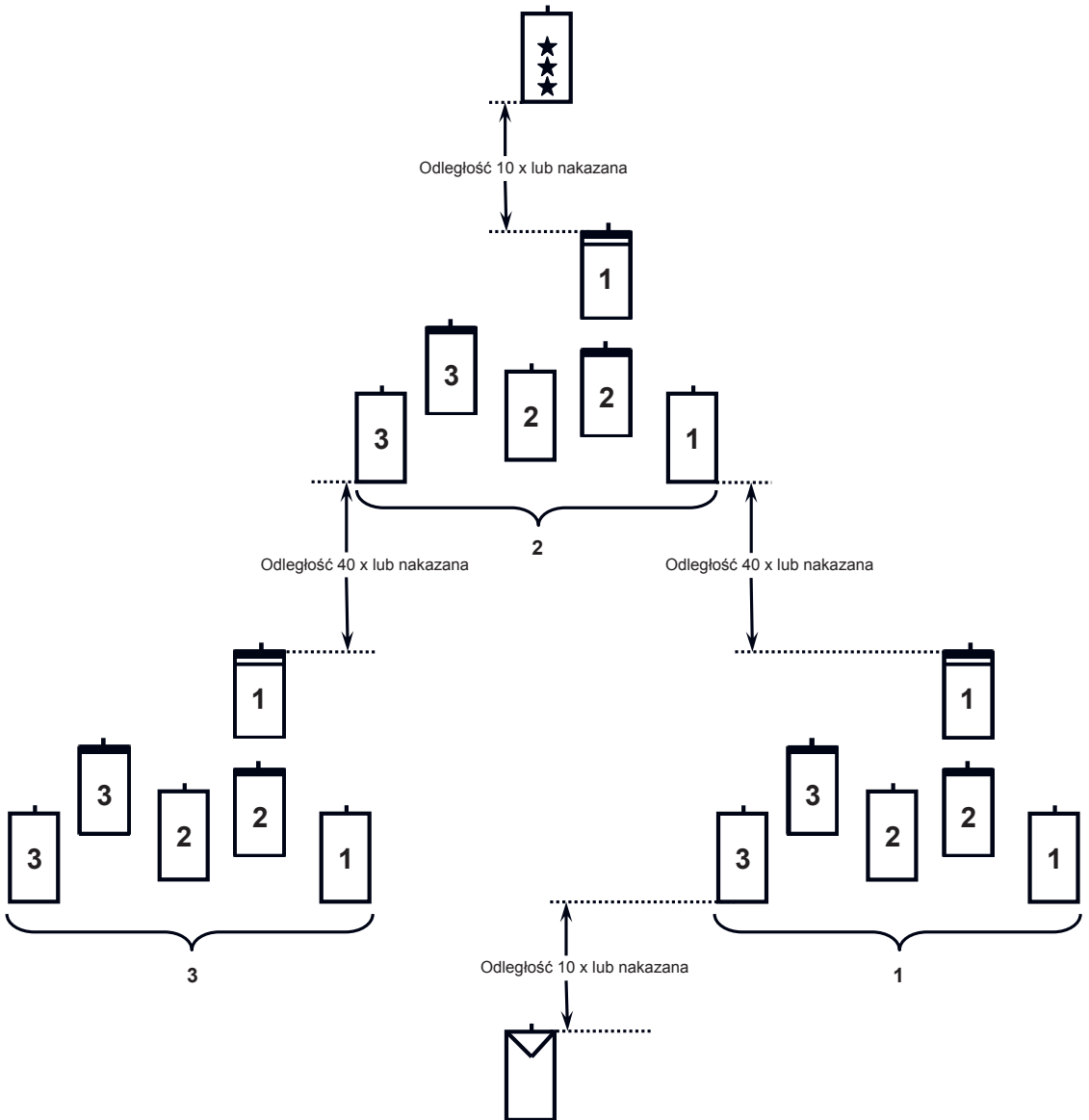
Rys. 34.

Rys. 35.

31. Linia harcowników do boju (rys. 36).

Linii harcowników do boju używa się do marszu pod skutecznym ogniem piechoty, do zwiadów i szarży przeciw piechocie.

Rys. 36.

Pluton można rozsytać w linię harcowników do boju z każdego sztyku zwartego lub luźnego.

Na komendę *"Pluton harcownikami do boju ("odstęp x kroków, chód) – marsz"* dowódca sekcji kierunkowej rozsypuje swoją sekcję w linię harcowników do boju, posuwając się w odległości 10 kroków za dowódcą plutonu lub w nakazanym kierunku. Dowódcy innych sekcji natychmiast rozsypują swoje jednostki w linię harcowników do boju, prowadząc najkrótszą drogą na prawo i na lewo od sekcji kierunkowej, zgodnie z § 30. Dowódcy sekcji jadą w odległości trzech kroków przed swoimi sekcjami.

Pluton w linii harcowników do boju zajmuje front szerokości 120-150 kroków.

Na komendę *"Pluton pojedynczo w tył (w lewo, w prawo) – marsz"* jeźdźcy wykonują zwrot pojedynczo w tył, w prawo lub w lewo.

32. Natarcie i szarża.

Gdy pluton dojdzie do miejsca, skąd ma wykonać natarcie, dowódca plutonu daje komendę *"Pluton do natarcia – (chód) – marsz"*; jeźdźcy ruszają chodem nakazanym, mając lance na udo i szable do boju.

Zbliżając się na odległość około 200 metrów do przeciwnika dowódca plutonu daje komendę *"Pluton – marsz-marsz"*; na tę komendę jeźdźcy biorąc lance do boju z okrzykiem "hura" rzucają się cwałem na przeciwnika.

Pluton może szarżować ruszając z miejsca w każdym szyku zwartym lub luźnym. Głównymi czynnikami powodzenia są impet i siła uderzenia.

W zamęcie wywołanym przez zderzenie powodzenie szarży zależy od jeźdźców najodważniejszych i najsprawniej władających bronią i koniem. Powinni się oni skupiać po kilku lub kilkunastu, aby grupami zwalczać nieprzyjaciela.

Jeźdźcy godzą przede wszystkim w dowódców przeciwnika, rąbiąc i kłując.

33. Spieszanie (zwykłe) plutonu.

Spieszanie plutonu odbywa się z zachowaniem samodzielności sekcji w myśl § 16. Spieszyć pluton można ze wszystkich szyków, przed spieszeniem jednak każda sekcja formuje kolumnę trójkami. Dowódca plutonu wyznacza miejsce dla koniowodnych i wydaje dowódcy koniowodnych rozkazy dotyczące dalszego ich zachowania się. Koniowodnymi plutonu dowodzi zastępca dowódcy plutonu.

Każdy szeregowy kawalerii powinien być wyćwiczony jako koniowodny w prowadzeniu dwóch koni we wszystkich chodach i w różnorodnym terenie.

Koniowodni są bardzo ruchliwi i mogą się poruszać we wszystkich chodach.

Spieszanie wykonuje się z miejsca i w marszu na komendę *"Pluton do walki pieszo – z koni"*.

Dowódca plutonu oddaje swojego konia luzakowi (numer pierwszy drugiego szeregu drugiej sekcji), który na zapowiedź komendy do spieszenia podjeżdża z prawej strony do dowódcy plutonu.

Zasadniczo spieszeni jeźdźcy wykonują zbiórkę w kolumnie dwójkami za dowódcą plutonu, w kolejności numerów sekcji.

34. Spieszenie pełne plutonu.

Spieszenie pełne wykonuje się tylko w miejscu, na komendę *"Pluton do walki pieszo wszyscy – z koni"*. W tym wypadku pozostaje na sekcję jeden koniowodny, wskutek czego koniowodni są unieruchomieni a w dogodnych warunkach mogą się poruszać wyłącznie stępem.

Zbiórkę po spieszeniu wykonuje się w myśl § 33.

35. Obowiązki dowódcy koniowodnych.

Na zapowiedź komendy do spieszenia, zastępca dowódcy plutonu podjeżdża do dowódcy plutonu dla otrzymania rozkazów dotyczących stanowiska i ewentualnych poruszeń koniowodnych.

Gdy pluton działa samodzielnie, zastępca dowódcy plutonu powinien być zorientowany w ogólnym położeniu i utrzymywać łączność z dowódcą plutonu. Powinien być gotów do zorganizowania zaopatrzenia w amunicję oraz przesunięcia koniowodnych bliżej walczących pieszo.

Gdy pluton działa w składzie szwadronu, zastępca dowódcy plutonu melduje się dowódcy koniowodnych całego szwadronu dla otrzymania rozkazów, po czym natychmiast powraca do swojego pododdziału.

Przestrzega umiejętnego rozmieszczenia koniowodnych w terenie, wykorzystując wszelkie zasłony, zakrycia i zagłębienia, każe karmić i poić konie w odpowiednim czasie oraz sprawdza stan podkucia.

Powinien przedsięwziąć środki zapobiegawcze przeciw obserwacji lotniczej i zaskoczeniu gazowemu oraz ze strony broni pancernej.

We wszystkich okolicznościach powinien się kierować zasadą, że zachowanie w dobrym stanie koni plutonu, za które jest odpowiedzialny, jest niezbędnym warunkiem istnienia oddziału.

36. Poruszenia koniowodnych.

Przy poruszeniach koniowodnych należy zawsze rozpoczynać marsz stępem, przechodząc stopniowo do wyższych chodów.

Podczas marszu pod ogniem pieszo lub nawiązywania styczności z nieprzyjacielem należy wykorzystać wszelkie sprzyjające okoliczności w granicach bezpieczeństwa koni, dla przesunięcia koniowodnych bliżej spieszonego plutonu.

Gdy pluton działa samodzielnie, wówczas wszelkie zmiany stanowisk koniowodni wykonują na rozkaz dowódcy plutonu lub z inicjatywy zastępcy dowódcy plutonu; gdy pluton działa w składzie szwadronu – zawsze na rozkaz dowódcy koniowodnych całego szwadronu.

Jeśli koniowodni muszą zmienić swoje stanowiska, zastępca dowódcy plutonu prowadzi ich kierując się następującymi zasadami:

– stając na czele swego pododdziału rozpoczyna marsz, powiększając stopniowo chody.

– dla przebycia terenu pod ogniem nieprzyjaciela, zastępca dowódcy plutonu wykonuje marsz od jednej załony do drugiej, rozluźniając koniowodnych sekcjami, miejsca najbardziej zagrożone przebywa małymi grupkami, jednocześnie lub kolejno, zależnie od rodzaju ognia przeciwnika.

Gdy trzeba prowadzić koniowodnych do plutonu spieszonoego, kieruje konie każdej sekcji do właściwej jednostki spieszonoej.

37. Wsiadanie na koń.

Do wsiadania na koń przy spieszeniu zwykłym dowódca plutonu każe podprowadzić koniowodnych do plutonu spieszonoego, prowadząc w razie potrzeby jednocześnie spieszonych jeźdźców do koni.

Wsiadanie na koń odbywa się w miarę możliwości za zakryciem lub załoną.

Na komendę "*Pluton – do koni*" spieszeni jeźdźcy zabezpieczają karabinki, zakładają broń przez plecy i idą szybkim krokiem do swoich koni.

Na komendę "*Pluton (do wsiadania) – na koń*" – pluton wsiada na koń.

Szwadron

38. Skład szwadronu.

Szwadron składa się z:

dowódcy,

zastępcy dowódcy,

sekcji trębaczy,

2 – 3 plutonów,

39. Zasady prowadzenia szwadronu.

Szwadron wykonuje wszelkie poruszenia na komendy, znaki w połączeniu z gwizdem, sygnały, kierunek i chód konia dowódcy szwadronu oraz zależnie od okoliczności na rozkazy przesyłane przez gońców. Najczęściej plutony będą naśladować ruch i szyk jednostki kierunkowej.

Przed daniem każdej komendy (rozkazu) i znaku lub dla zwrócenia uwagi dowódców plutonów dowódca szwadronu daje znak lub sygnał "*Uwaga*"; znak ten powtarzają dowódcy plutonów.

Aby komenda była zrozumiała, dowódca wskazuje ręką (szablą) kierunek ruchu i stawia swego konia w tym kierunku.

Jeżeli dowódca szwadronu chce chwilowo opuścić swe miejsce, aby się móc swobodnie poruszać, wówczas daje znak odłączenia oraz wskazuje kierunek, po czym może zająć miejsce, które uważa za stosowne. Kierunek marszu szwadronu zapewnia dowódca plutonu kierunkowego.

Podczas wszystkich poruszeń szwadronu plutony oznacza się numerami od prawego skrzydła lub czoła albo nazwami patronów.

Dowódcy plutonów prowadzą swoje jednostki podług zasad wskazanych dla plutonu.

Przy wszelkich poruszeniach nakazanych przez dowódcę szwadronu, dowódcy plutonów wykonują odpowiedni do nakazanego ruchu znak, zwracają swe konie we wskazanym kierunku i jadą nakazanym chodem. Głosem dają komendę jedynie w tych wypadkach, kiedy kurz, mgła, zmrok lub podobne przyczyny nie pozwalają oddziałom rozróżnić ich znaków, nie podnosząc przy tym głosu więcej niż to jest potrzebne, aby pluton ich usłyszał.

Zwracają baczną uwagę na zachowanie równomierności chodu i na utrzymanie przepisowych odległości i odstępów.

40. Szyki zwarte.

Zbiórka.

Linia plutonów trójkami.

Kolumna trójkami.

Kolumna dwójkami.

Kolumna po jednemu.

Kolumna plutonów rozwiniętych.

Szyk rozwinięty.

41. Zbiórka.

Zasadniczo zbiórkę szwadronu wykonuje się w linii plutonów trójkami w zwykłej kolejności plutonów.

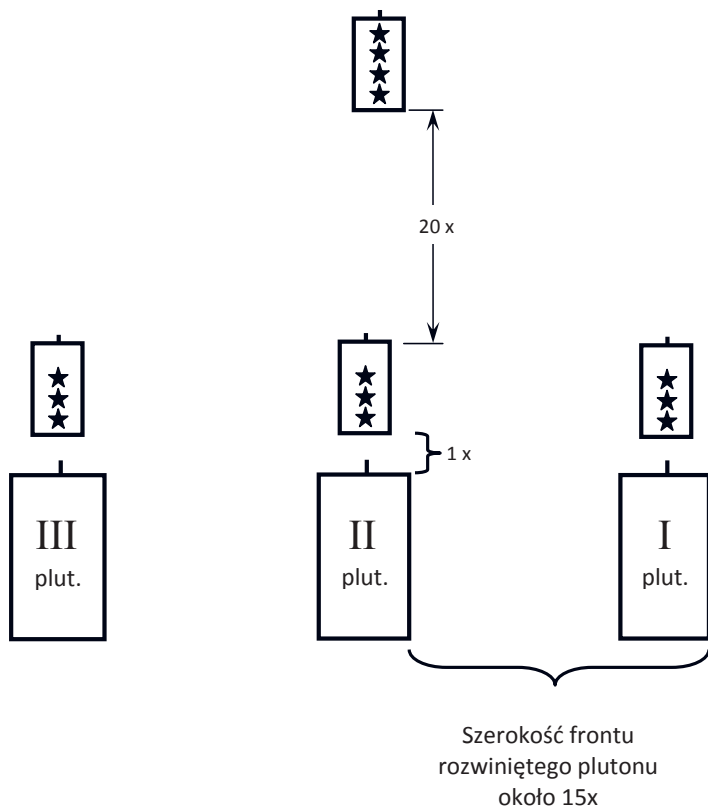
Dowódca drugiego plutonu staje w odległości 20 kroków za dowódcą szwadronu, pierwszy pluton w prawo od drugiego plutonu trzeci w lewo od drugiego.

Na komendę "*Szwadron (chód) – zbiórka*" dowódca każdego plutonu prowadzi swój pluton w kolumnie trójkami najkrótszą drogą klusem lub chodem nakazanym na miejsce, które ma zająć w szyku.

Jeżeli dowódca szwadronu chce wykonać zbiórkę w innym szyku, zaznacza to w komendzie.

42. Linia plutonów trójkami (rys. 37).

Linii plutonów trójkami używa się do zbiórki i marszu w terenie poprzeryzanym.

Rys. 37.

Plutony w kolumnach trójkami stają na jednej wysokości w odstępach równych szerokości frontu rozwiniętego plutonu, licząc od prawego skrzydła jednego plutonu do prawego skrzydła następnego plutonu (rys. 37).

Linie plutonów trójkami formuje się z każdego szyku na komendę "Szwadron linia plutonów trójkami – (chód) – marsz" lub na odpowiedni znak.

Szykiem ścieśnionym nazywa się szyk linii plutonów trójkami, gdy odstęp między plutonami wynosi 6 kroków. Szwadron przechodzi w szyk ścieśniony na komendę *"Szwadron linia plutonów trójkami – szyk ścieśniony (chód) – marsz"*.

Dowódca drugiego plutonu porusza się w odległości 20 kroków za dowódcą szwadronu, który utrzymuje kierunek. Inni dowódcy plutonów maszerują na wysokości dowódcy drugiego plutonu.

Linia plutonów trójkami zmienia kierunek na znak dowódcy szwadronu lub po wskazaniu nowego punktu kierunkowego.

Dowódca drugiego plutonu posuwa się w ślad za dowódcą szwadronu lub w kierunku nakazanym. Dowódcy pozostałych plutonów zwiększają lub zmniejszają tempo chodu stosownie do zajmowanego miejsca i prowadzą swoje jednostki najkrótszą drogą w nowym kierunku, stosując się do drugiego plutonu i nie starając się przy tym o utrzymanie normalnych odstępów, które biorą przy zakończeniu ruchu.

Szwadron wykonuje zwrot w tył na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) w tył – marsz"* lub na odpowiedni znak; każdy pluton wykonuje zwrot w tył, stosując się do przepisów zawartych w § 20.

Szwadron będący w linii plutonów trójkami wsiada na koń i zsiada z koni na zasadach wskazanych dla plutonu.

43. Kolumna trójkami, dwójkami i po jednym (rys. 38).

Kolumny trójkami, dwójkami i wyjątkowo kolumny po jednym używa się do marszu.

W kolumnie trójkami plutony stają bezpośrednio jeden za drugim w odległości jednego kroku i w szyku – zgodnie z przepisami zawartymi w § 20. Dowódcy plutonów w odległości jednego kroku przed swymi plutonami.

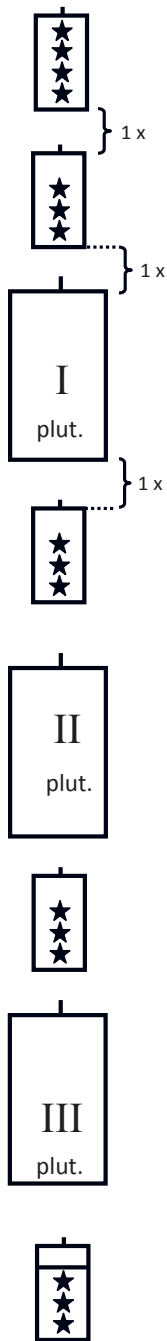
Zasadniczo dowódca szwadronu zajmuje miejsce na czele kolumny, za nim w odległości jednego kroku dowódca plutonu czołowego.

Podczas marszu dowódcy plutonów mogą zmieniać swoje zasadnicze miejsca w kolumnie, stając na jednym ze skrzydeł swojego plutonu, żeby mogli przestrzegać porządku i karności marszu.

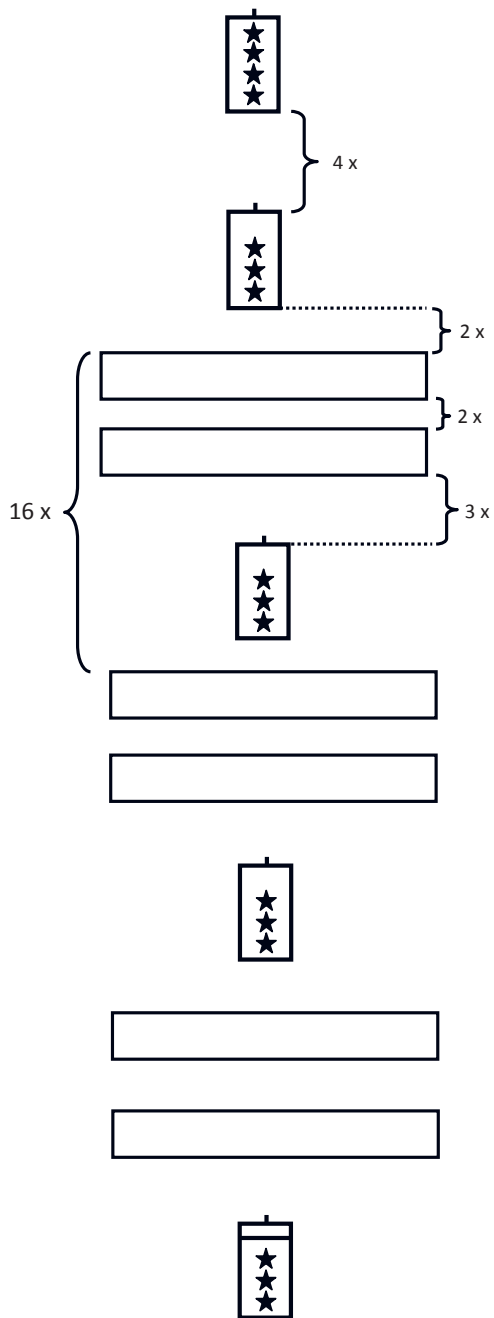
Kolumna dwójkami i po jednym formuje się na wyżej podanych zasadach, przy czym plutony są w kolumnach dwójkami lub po jednym (§ 21 i 22). Przejście szwadronu z kolumny trójkami do kolumny dwójkami (po jednym) i odwrotnie wykonuje się na zasadach podanych dla plutonu.

Szwadron w kolumnie trójkami, dwójkami i po jednym wsiada na koń i zsiada z koni na zasadach wskazanych dla plutonu.

Szwadron w kolumnie marszowej wykonuje zwrot w tył na komendę "Szwadron w prawo (w lewo) – w tył marsz" lub "Szwadron sekcjami

Rys. 38. (plutonami) w prawo (w lewo) w

Rys. 39. tył –

marsz"; każdy pluton wykonuje w tył zwrot, stosując się do przepisów zawartych w § 20.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w linii plutonów trójkami przechodzi w kolumnę trójkami (dwójkami lub po jednym) – na komendę *"Szwadron trójkami (dwójkami, po jednym, chód) – marsz"* lub *"Szwadron na X pluton trójkami (dwójkami, po jednym, chód) – marsz"*.

Kierunkowy lub wskazany pluton, wysuwa się za dowódcą szwadronu, pozostałe plutony wchodzi kolejno w kolumnę, przy czym, jeżeli sformowanie kolumny trójkami nastąpiło na pluton kierunkowy, to po nim włącza się pluton prawoskrzydłowy, a następnie lewoskrzydłowy.

Szwadron z linii plutonów trójkami może przejść w kolumnę trójkami w bok na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) – marsz"*. Plutony wykonują zwrot pod kątem 90°.

Kolumna trójkami może się rozwinąć w linię plutonów trójkami w każdym kierunku.

Dowódca szwadronu zwraca, jeśli zachodzi potrzeba, czoło kolumny w nowym kierunku, po czym daje komendę *"Szwadron linia plutonów trójkami (chód) – marsz"*.

Dowódca szwadronu wysuwa się naprzód na 20 kroków z miejsca klusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym, po czym przechodzi w chód poprzedni.

Dowódca plutonu czołowego posuwa się za dowódcą szwadronu lub w nakazanym kierunku z miejsca stępem, a w marszu chodem poprzednim. Dowódcy następnych plutonów prowadzą swoje jednostki w kolumnach trójkami z miejsca klusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym lub nakazanym na swoje miejsca, przy czym pluton stojący za czołowym na prawo, a trzeci na lewo od czołowego. Po dojściu na swoje miejsca plutony przechodzą w chód dowódcy szwadronu.

Jeżeli w szwadronie są dwa plutony a czołowym jest pluton pierwszy, pluton drugi staje na lewym skrzydle plutonu pierwszego. Jeżeli czołowym jest pluton drugi, pluton pierwszy staje na prawym skrzydle plutonu drugiego.

Szwadron z kolumny trójkami może przejść w linię plutonów trójkami w bok na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) – marsz"*. Plutony zmieniają jednocześnie kierunek w stronę nakazaną.

44. Kolumna plutonów rozwiniętych (rys. 39).

Kolumny plutonów rozwiniętych używa się do przeglądów i defilad. Ustawienie szwadronu – patrz rys. 39.

Kolumna plutonów rozwiniętych zmienia kierunek na znak dowódcy szwadronu lub po wskazaniu nowego punktu kierunkowego bądź na komendę *"Szwadron w prawo (w lewo) (w tył) – marsz"*.

Szwadron wykonuje zwrot w tył na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) w tył – marsz"* lub na odpowiedni znak; wtedy każdy pluton wykonuje zwrot w tył, stosując się przepisów zawartych w § 24.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w linii plutonów trójkami przechodzi w kolumnę plutonów rozwiniętych na komendę *"Szwadron kolumna plutonów rozwiniętych (chód) – marsz"*, lub *"Szwadron na X pluton kolumna plutonów rozwiniętych – (chód) – marsz"*.

Pierwszy lub wskazany pluton, przechodząc z kolumny trójkami w szyk rozwinięty, wysuwa się za dowódcą szwadronu zgodnie z § 26. Pozostałe plutony wchodzi kolejno w kolumnę po uprzednim sformowaniu szyku rozwiniętego plutonu. Dowódcy plutonów biorą przepisowe odległości między plutonami (rys. 29).

Szwadron z linii plutonów trójkami może przejść w kolumnę plutonów rozwiniętych w bok na komendę dowódcy szwadronu *"Szwadron w kolumnę plutonami rozwiniętymi w prawo (w lewo) – marsz"*. Plutony wykonują zwrot sekcjami zgodnie z § 26.

Kolumna plutonów rozwiniętych może przejść w linię plutonów trójkami w każdym kierunku. Wykonanie jest podobne do przejścia z kolumny trójkami w linię plutonów trójkami, przy czym każdy pluton natychmiast wyciąga się w kolumnę trójkami (§ 43).

Przejście z kolumny trójkami, dwójkami i po jednym w kolumnę plutonów rozwiniętych wykonuje się na komendę *"Szwadron kolumna plutonów rozwiniętych (chód) – marsz"*.

Dowódca szwadronu maszeruje naprzód z miejsca stępem, w marszu chodem poprzednim. Pluton czołowy przechodzi z kolumny w szyk rozwinięty, posuwając się w nakazanym kierunku z miejsca stępem, a w marszu chodem poprzednim. Pozostałe plutony przechodzą z kolumny w szyk rozwinięty, po czym dochodzą na przepisową odległość do plutonu poprzedzającego z miejsca klusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym lub nakazanym.

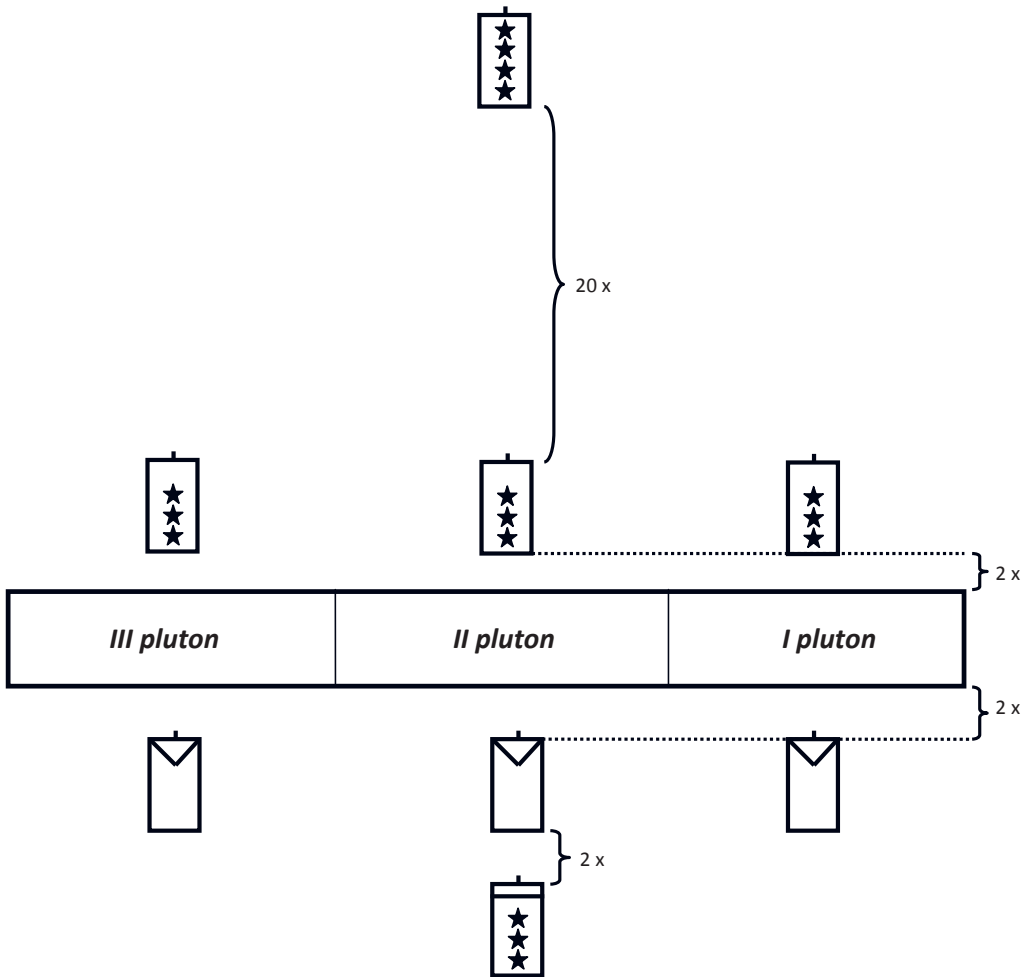
Przejście z kolumny plutonów rozwiniętych w kolumnę trójkami (dwójkami lub po jednym) wykonuje się na komendę *"Szwadron trójkami (dwójkami, po jednym) – (chód) – marsz"*. Plutony kolejno wyciągają się w kolumnę trójkami, biorąc przepisowe odległości między plutonami.

Szwadron w kolumnie plutonów rozwiniętych wsiada na koń i zsiada z koni na zasadach wskazanych dla plutonu, przy czym jednak dowódca szwadronu wysuwa się naprzód na odległość 12 kroków, a zastępcy dowódców

plutonów w pierwszym i drugim wyjeżdżają na lewe skrzydła swoich plutonów, natomiast dowódca plutonu trzeciego wyjeżdża na prawe skrzydło swojego plutonu.

45. Szyk rozwinięty (rys. 40, szyk rozwinięty szwadronu w marszu).

Szyk rozwinięty jest normalnym szykiem szwadronu do przeglądów. Można go też używać w innych okolicznościach, np. do ukrycia oddziału za zasłoną, do szarży konnej.

Rys. 40.

W tym szyku plutony rozwinięte stają jeden obok drugiego bez odstępów, równając na drugi pluton. Jeżeli w szwadronie są dwa plutony, równanie odbywa się na pluton pierwszy.

Dowódca szwadronu staje na prawym skrzydle pierwszego plutonu. Na komendę "*Szwadron, w plutonach do trzech – odlicz*" plutony odliczają zgodnie z zasadami wskazanymi dla plutonu w § 23.

Szwadron w szyku rozwiniętym wsiada na koń i zsiada z koni zgodnie z zasadami wskazanymi dla plutonu (§ 23).

46. Marsz i zmiana kierunku w szyku rozwiniętym.

W marszu w szyku rozwiniętym dowódcy plutonów pierwszego i trzeciego zachowują odstęp i odległość, stosując się do dowódcy drugiego plutonu (kierunkowego) lub do dowódcy pierwszego w przypadku dwóch plutonów.

Jeżeli przed kilku jeźdźcami któregośkolwiek plutonu znajdzie się przeszkoda, to ją przebywają lub wymijają, pozostając chwilowo za frontem, po czym wracają na swoje miejsca chodem o jeden stopień wyższym. Jeżeli w marszu spotyka się większą ilość przeszkód, dowódca szwadronu każe przejść szwadronowi w linię plutonów trójkami.

Szwadron poruszający się w szyku rozwiniętym może zmienić kierunek, nie przechodząc do innego szyku, tylko pod nieznacznym kątem na znak dowódcy szwadronu lub po wskazaniu nowego punktu kierunkowego.

Podczas wykonywania takiej zmiany kierunku dowódcy plutonów muszą zachowywać przepisowe odstępy między sobą, regulować również tempo swojego chodu, stosując się do plutonu kierunkowego w ten sposób, żeby utrzymać równanie szwadronu.

Jeżeli szwadron w szyku rozwiniętym musi zmienić kierunek marszu pod dużym kątem dowódca szwadronu każe przejść w linię plutonów trójkami.

Po wykonaniu zmiany kierunku ponownie formuje szyk rozwinięty.

Jeżeli szwadron w szyku rozwiniętym musi wykonać zwrot w tył, dowódca szwadronu daje komendę "*Szwadron plutonami w prawo (w lewo) – w tył – marsz*". Każdy pluton wykonuje zwrot w tył, stosując się do przepisów zawartych w § 24. Przy końcu zwrotu dowódca szwadronu wskazuje nowy kierunek. Dowódca szwadronu najkrótszą drogą przejeżdża na czoło szwadronu.

47. Przejście z szyku rozwiniętego w linię plutonów trójkami i w kolumnę.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w szyku rozwiniętym przechodzi w linię plutonów trójkami na komendę *"Szwadron linia plutonów trójkami (chód) – marsz"*.

Dowódca szwadronu i dowódcy plutonów ruszają z miejsca stępem, a w marszu chodem poprzednim lub nakazanym; każdy pluton przechodzi w kolumnę trójkami zgodnie z przepisami zawartymi w § 25.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w szyku rozwiniętym przechodzi w kolumnę trójkami (dwójkami, po jednym) na komendę *"Szwadron trójkami (dwójkami, po jednym) – (chód) – marsz"* lub *"Szwadron na X pluton trójkami (dwójkami, po jednym) – (chód) – marsz"*.

Jeśli za dowódcą jest drugi (kierunkowy) lub wskazany pluton pozostałe plutony wchodzi kolejno w kolumnę. Każdy pluton przechodzi z początku w kolumnę trójkami (dwójkami, po jednym), następnie zajmuje swoje miejsce w kolumnie.

Szwadron z szyku rozwiniętego może przejść w kolumnę trójkami w bok na komendę *"Szwadron sekcjami w prawo (w lewo) – marsz"*. Plutony wykonują zwrot sekcjami zgodnie z § 25.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w szyku rozwiniętym przechodzi w kolumnę plutonów rozwiniętych na komendę *"Szwadron kolumna plutonów rozwiniętych (chód) – marsz"* lub *"Szwadron na X pluton kolumna plutonów rozwiniętych (chód) – marsz"*. Wykonanie takie same jak przejście z szyku rozwiniętego w kolumnę trójkami. Dowódcy plutonów biorą przepisowe odległości między plutonami.

Szwadron z szyku rozwiniętego może przejść w kolumnę plutonów rozwiniętych w bok na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) – (chód) – marsz"*; plutony wykonują zmiany kierunku zgodnie z § 24.

48. Przejście z linii plutonów trójkami lub kolumny w szyk rozwinięty.

Szwadron stojący w miejscu lub poruszający się w linii plutonów trójkami przechodzi w szyk rozwinięty na komendę *"Szwadron rozwinięty (chód) – marsz"* lub na odpowiedni znak.

Dowódca szwadronu z miejsca wysuwa się naprzód na dwie długości konia, a w marszu jedzie chodem poprzednim.

Każdy pluton rozwija się z miejsca kłusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym lub nakazanym stosownie do zasad podanych w § 26. Plutony ustawiają się jeden obok drugiego bez odstępów.

Szwadron w kolumnie trójkami może przejść w szyk rozwinięty w każdym kierunku. Przed rozwinięciem dowódca szwadronu zwraca, jeżeli zachodzi

potrzeba, czoło kolumny w nowym kierunku po czym daje znak lub komendę *"Szwadron rozwinięty (chód) – marsz"*.

Dowódca szwadronu wysuwa się naprzód na 20 kroków z miejsca klusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym, po czym przechodzi w stęp lub w chód poprzedni.

Dowódca plutonu czołowego posuwa się za dowódcą szwadronu lub w nakazanym kierunku z miejsca stępem, a w marszu chodem poprzednim i rozwija swój pluton.

Dowódcy następnych plutonów prowadzą swoje jednostki w kolumnach z miejsca klusem, a w marszu chodem o jeden stopień wyższym lub nakazanym na swoje miejsca, po czym je rozwijają i przechodzą w chód dowódcy szwadronu. W nowym szyku pluton stojący za czołowym rozwija się w prawo od niego, a trzeci w lewo. Jeżeli szwadron składa się z dwóch plutonów wówczas w szyku rozwiniętym stają one w kolejności numerów od prawego skrzydła.

Szwadron z kolumny trójkami może przejść w szyk rozwinięty w bok na komendę *"Szwadron sekcjami w prawo (w lewo) – marsz"*.

Plutony wykonują zwrot sekcjami zgodnie z § 26 łącząc następnie do drugiego plutonu.

Przejście z kolumny plutonów rozwiniętych w szyk rozwinięty wykonuje się tak samo jak przejście z kolumny trójkami w szyk rozwinięty.

Szwadron z kolumny plutonów rozwiniętych może przejść w szyk rozwinięty w bok na komendę *"Szwadron plutonami w prawo (w lewo) – (chód) – marsz"*. Plutony wykonują zmianę kierunku zgodnie z § 24.

49. Równanie.

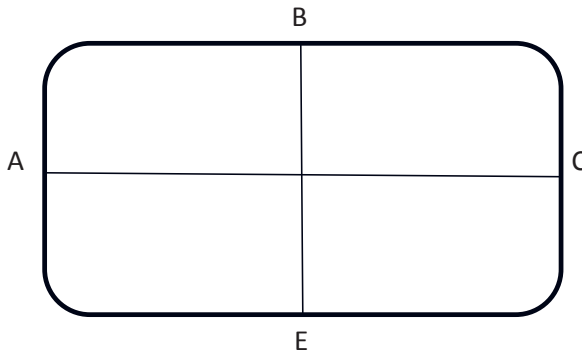
Żeby wyrównać szwadron będący w linii plutonów trójkami lub w szyku rozwiniętym, dowódca szwadronu ustawia dowódcę drugiego (kierunkowego) plutonu w odpowiednim kierunku, po czym wyrównują się według niego dowódcy innych plutonów.

Na komendę *"Szwadron – równaj"* plutony podchodzą do swych dowódców i wyrównują się zgodnie z przepisami zawartymi w § 23.

Dowódca szwadronu sprawdza równanie i krycie. Na komendę *"Szwadron – baczność"* jeźdźcy przybierają postawę zasadniczą.

ROZDZIAŁ C. PODSTAWOWE ELEMENTY POKAZU (KADRYLA) KAWALERYJSKIEGO

36. Podstawowe zasady.

Rys. 41.

- Plac powinien być zawsze oznaczony co najmniej czterema punktami wyznaczającymi narożniki.
- Powinna być wyznaczona środkowa za pomocą dwóch punktów na środku ścian krótkich (A – C) (rys. 41).
- Jeżeli to możliwe powinny być także oznaczone punkty środkowe ścian długich (E – B) (rys. 41).
- Wymiary placu (przybliżone) do pokazu trzech lub dwóch sekcji – 30 m x 70 m.
- Wymiary placu (przybliżone) do pokazu jednej sekcji 60 (50) m x 20 m.
- Jeżeli to możliwe, plac powinien być ogrodzony np. płotkami do ujeżdżenia.

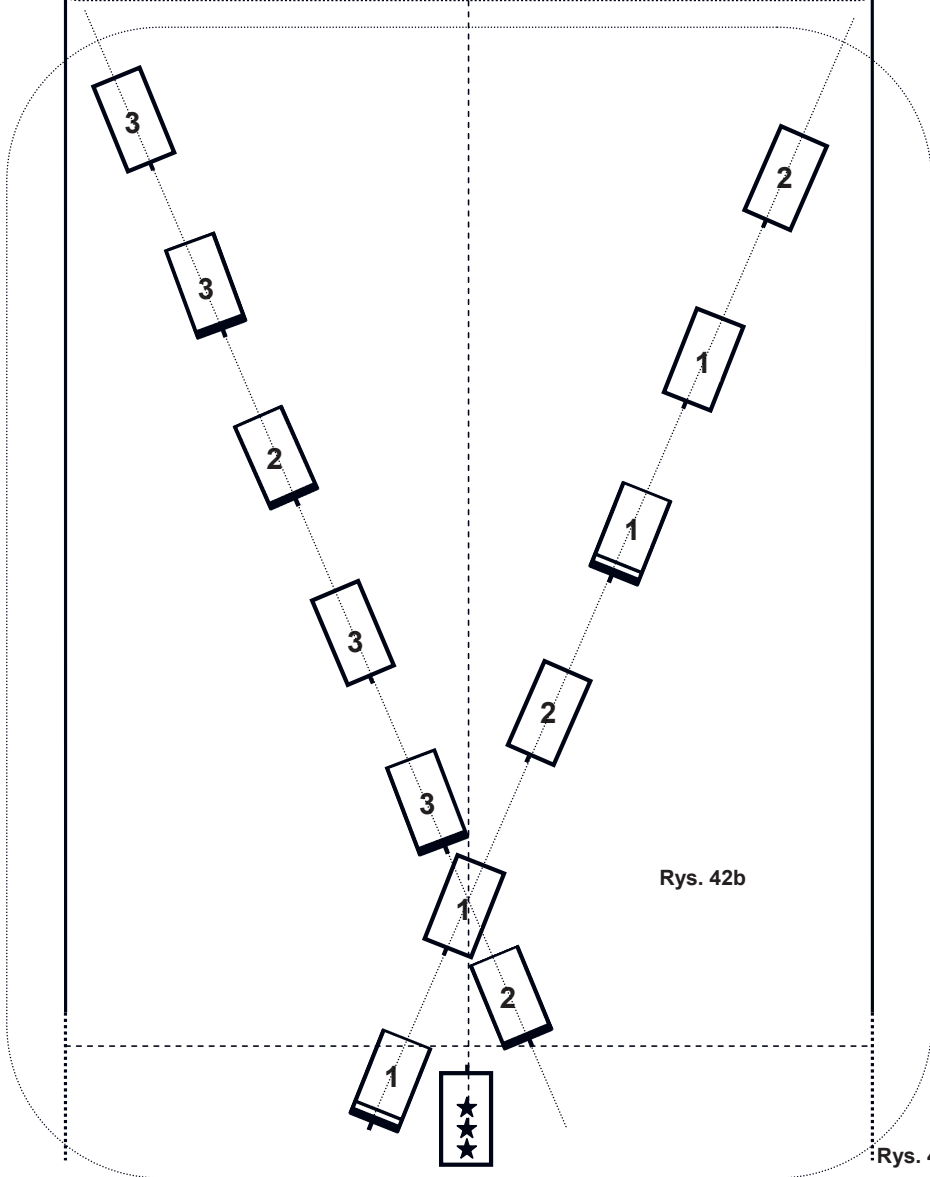
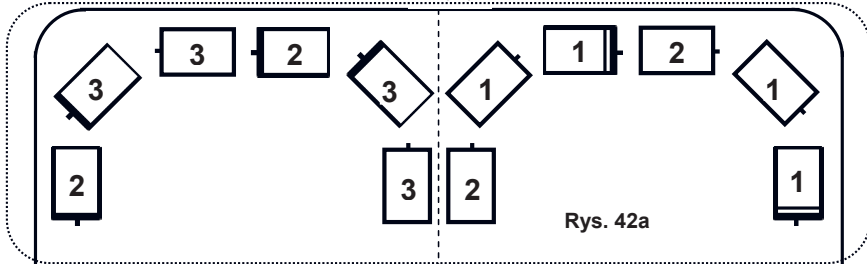
51. Serduszko – skrzyżowanie (rys. 42).

Wykonanie w kłusie lub galopie.

Pododdział jedzie środkową w kolumnie dwójkami. Chód skrócony. Dojeżdżając do ściany krótkiej kolumna rozdziela się. Prawoskrzydłowi jadą za czołowym w prawo, lewoskrzydłowi w lewo. W momencie rozdzielenia się kolumn, może nastąpić zagalopowanie (rys. 42a).

Na hasło „marsz” jeźdźcy zjeżdżają kolejno na przekątne, których punkt przecięcia wypada na środkowej przed prowadzącym pokaz (rys. 42b).

C(A)

Rys. 42 a i b

Zjeżdżający na przekątne wyciągają kolejno chód w skutek tego powstają między jeźdźcami odległości. W kłusie długość konia, w galopie półtorej długości konia.

Lewoskrzydłowy przejeżdża zawsze za prawoskrzydłowym szyku podstawowego, niezależnie od zmian szyku w trakcie pokazu. Lewoskrzydłowy przejeżdża tuż za zadem konia prawoskrzydłowego a nie przez środek odległości.

Po dojechaniu do ściany długiej czołowi skracają chód a w przypadku galopu przechodzą do kłusa. Pozostali jeźdźcy łączą na ogony, przyjmując chód poprzednika.

Konie, zwłaszcza na przekątnych, muszą być pod pełną kontrolą.

52. Podwójne serduszko – skrzyżowanie.

W przypadku dwóch sekcji, plac musi mieć długość minimum 70 m. Wykonanie w kłusie.

Pododdział jedzie środkową w kolumnie dwójkami. Chód skrócony. Dojeżdżając do ściany krótkiej kolumna rozdziela się. Prawoskrzydłowi jadą za czołowym w prawo, lewoskrzydłowi w lewo.

Na hasło „marsz” jeźdźcy zjeżdżają kolejno na „przekątne” połowy placu, których punkt przecięcia wypada na środkowej i które kończą się ok. 3 m przed punktami środkowymi ścian długich.

Zjeżdżający na „przekątne” wyciągają kolejno chód w skutek tego powstają między jeźdźcami odległości. W kłusie długość konia.

Po dojechaniu do ściany długiej, jeźdźcy ponownie wjeżdżają na „przekątne” (drugiej połowy placu) ze środka ścian długich. Punkt przecięcia na środkowej. „Przekątne” kończą się na ścianach długich 4 m. przed narożnikami. Lewoskrzydłowy przejeżdża zawsze za prawoskrzydłowym szyku podstawowego, niezależnie od zmian szyku w trakcie pokazu. Lewoskrzydłowy przejeżdża tuż za zadem konia prawoskrzydłowego a nie przez środek odległości.

Po dojechaniu do ściany długiej czołowi skracają chód. Pozostali jeźdźcy łączą na ogony, przyjmując chód poprzednika.

Konie, zwłaszcza na przekątnych, muszą być pod pełną kontrolą.

53. Czesanie.

Wykonanie w kłusie.

Najczęściej wykonywane, jako następna figura po serduszku – skrzyżowaniu.

Po zakończeniu serduszka – skrzyżowania, kolumny prawo i lewo skrzydłowa mijają się na ścianie krótkiej. Kolumna prawoskrzydłowych po zewnętrznej. Minięcie czołowej i następnych par na środkowej (w A lub C). Kolumny poruszają się po ścianach długich, lewoskrzydłowi równają na prawoskrzydłowych.

Na komendę „*Do czesania – marsz!*” jeźdźcy skręcają ze ścian długich pod kątem prostym równając do poprzedników. Jeźdźcy z dwójek mijają się na prawą rękę zachowując równanie do poprzednika. Dojeżdżając do ścian długich, na komendę „*Za czołowymi – marsz!*”, jeźdźcy wykonują zwrot i równając na poprzedników wjeżdżają na ściany długie tworząc kolumny „po jednemu”. Odległości „na ogonach”.

54. Trybik (rys. 43).

Wykonanie w kłusie i w galopie. Wykonują dwie lub cztery sekcje. Cztery sekcje wykonują dwa równoległe, zsynchronizowane trybiki.

Pododdział (dwie sekcje) jedzie środkową w kolumnie po jednemu. Jeźdźcy odliczają do dwóch. Dojeżdżając do punktu X (środek placu) jedyńki wjeżdżają na koło w lewo a dwójki w prawo. Koła mają średnicę połowy szerokości placu. Kawalerzyści na kołach zachowują odległości 1,5 długości konia powstałe w wyniku rozdzielenia pododdziału na dwa koła. Konie cały czas są zgięte zgodnie z obwodem koła, po którym się poruszają. Jeźdźcy po przejechaniu koła na jeden krok (foule) wjeżdżają na środkową i ponownie wjeżdżają na swoje koła.

W przypadku kadryla na cztery sekcje pododdział wykonuje dwa niezależne trybiki.

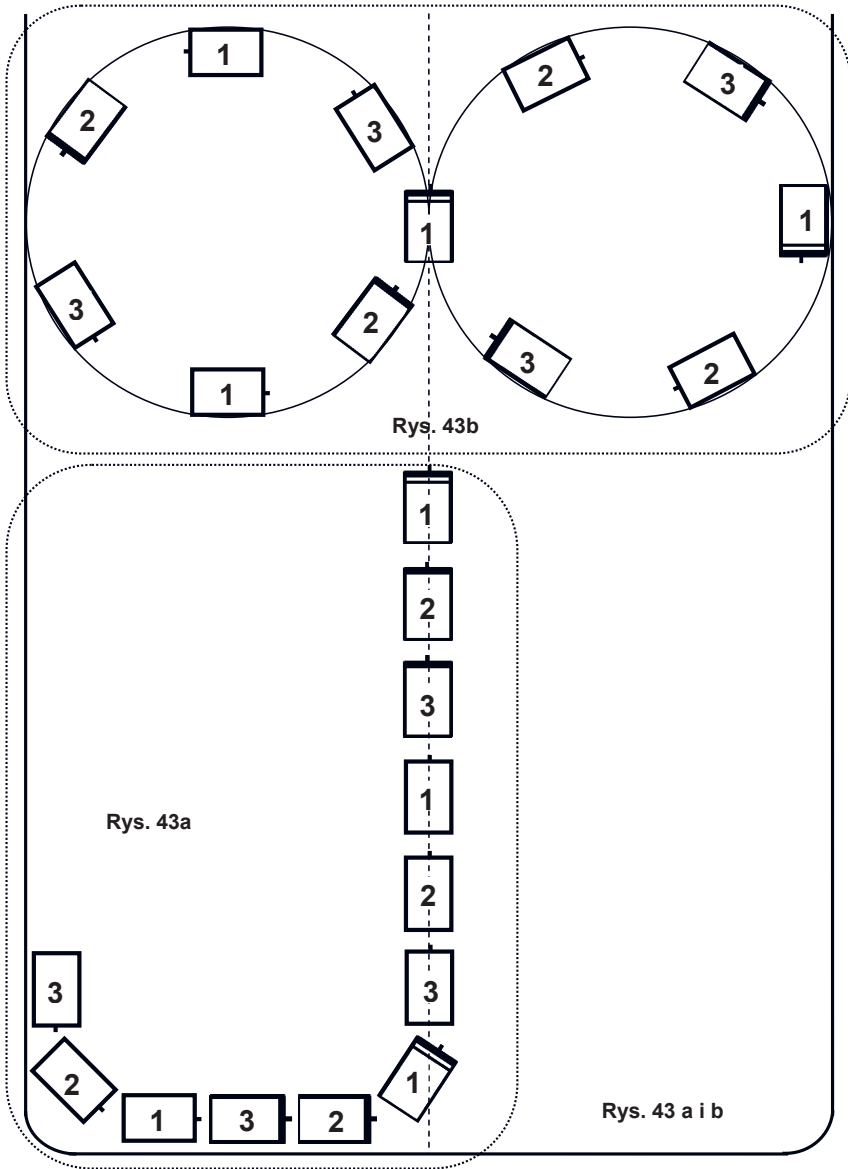
55. Zamek (rys. 44).

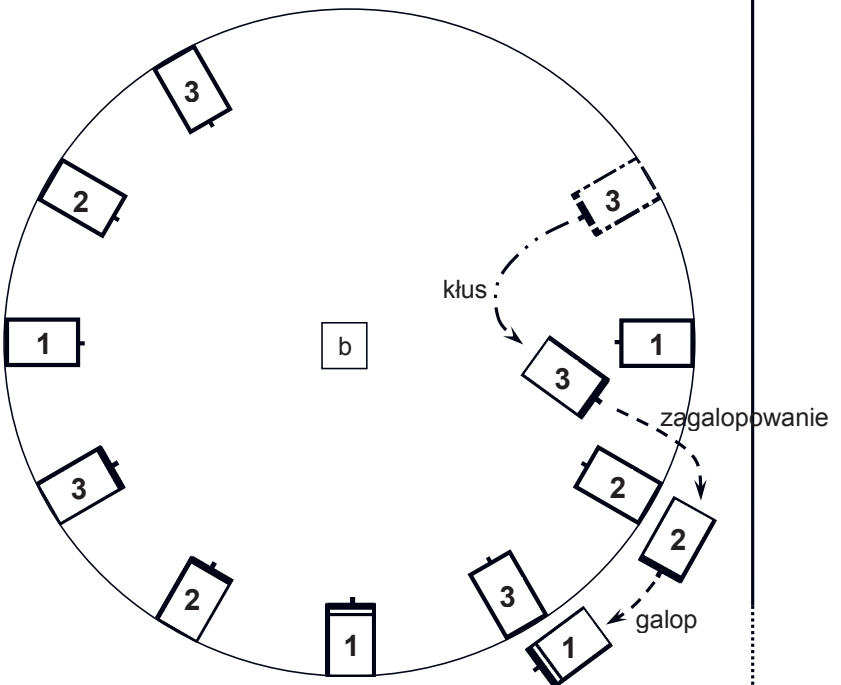
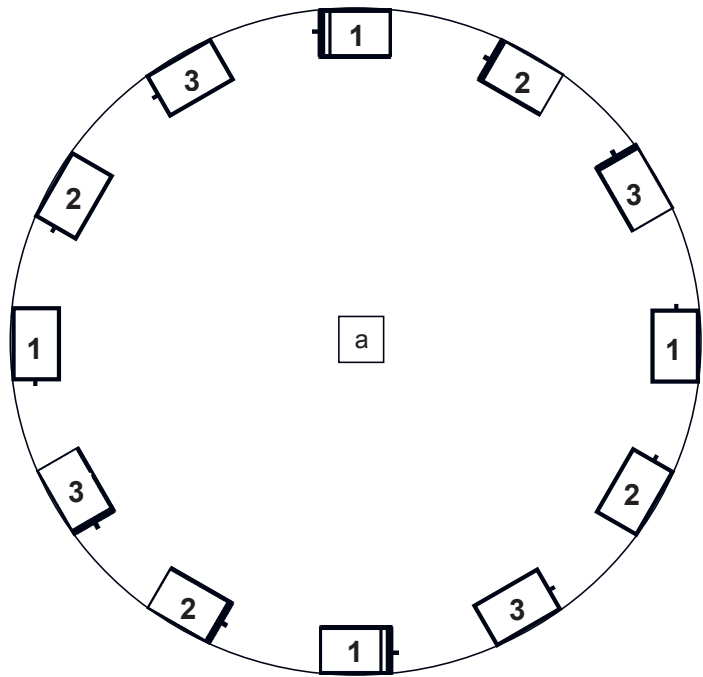
Wykonanie w kłusie i w galopie. Wykonują dwie lub cztery sekcje. Cztery sekcje wykonują dwa równoległe, zsynchronizowane zamki.

Pododdział (dwie sekcje) jedzie ścianą długą w kolumnie po jednemu. Ułani zachowując szyk po jednemu zjeżdżają na koło do wewnątrz placu, wokół prowadzącego. Odległości długość konia. Po wyrównaniu odległości prowadzący wydaje komendy „*stępem*” oraz „*stój, stawaj w lewo*”. Kawalerzyści stają na obwodzie zwrócenii głowami koni na prowadzącego. Prowadzący ustawia swego konia naprzeciwko konia jeźdźca czołowego. Na komendę „*Z zamku kłusem, galopem – marsz!*” czołowy rusza z miejsca kłusem w lewo wjeżdżając między numer 2 a 3 pierwszej trójki. Wyjeżdża spomiędzy nich w prawo na koło, zagalopowując. Pozostali ułani ruszają kolejno z miejsca kłusem w lewo, wjeżdżając między swojego lewego sąsiada i jego zaplecznika.

Wyjeżdżając w prawo zagalopowują, łącząc do swojego poprzednika na odległość długości konia. Moment ruszenia z miejsca musi być tak zaplanowany aby po zagalopowaniu znaleźć się na ogonie poprzednika.

W przypadku kadryla na cztery sekcje pododdział wykonuje dwa niezależne zamki.

Rys. 44 a i b

56. Synchroniczne władanie lancą w stój.

Pododdział porusza się stępem w kolumnie trójkami, środkową placu. Na komendę „*Do władania lancą – rozluźować*” ułani luzują na odległość i odstęp długości konia. Na komendę „*Do władania lancą – stój*” zatrzymują się, równają, a następnie ustawiają konie pod kątem 45 stopni w stronę trybuny głównej. Po komendzie „*Z pętli lance, na udo lance*” wykonują na tempa, równając na pierwszą trójkę chwyty, pchnięcia, zaślony i uderzenia.

Komendy i ich wykonanie:

- *Do boju lance!*
- *W prawo w przód kłuj!* Wykonanie na tempo „*raz!*”.
- *W lewo w przód kłuj!* J.w.
- Zapowiedź – „*W prawo w dół, czynnym*”
Tempa: *raz!* – zmiana chwytu lancy
dwa! – pochylenie lancy do kolana
trzy! – młyniec lancą
Wykonanie na hasło „*kłuj!*”
- *W prawo w tył tyłcem bij!* Wykonanie na tempo „*raz!*”.
- *W lewo w tył grotem kłuj!* J.w.

Zasłona „*młyniec głowę chroń*”.

- Zapowiedź – „*młyniec głowę*”
Zamach na „*chrooń*”
Každy obrót na tempo „*raz!*”
Zakończenie na hasło „*dość, na udo lance!*”.

Na zakończenie jeden ułan może wyjechać przed trybunę i wykonać zasłonę „*młyniec bij*”. Wokół ułana powinna być zostawiona wolna przestrzeń o promieniu 6 m.

57. Synchroniczne władanie lancą w galopie.

Wykonuje rozluźowana trójka lub sekcja na całej długości placu. Minimalna długość placu 60 m. Pozostali ułani stoją w szeregu tworząc tło pokazu.

Wykonuje się komendy „*W prawo w dół czynnym kłuj*” oraz „*młyniec głowę chroń*”, jako najbardziej widowiskowe. Tempa wykonania takie same, jak podczas władania lancą w stój. Do tego elementu pokazu konieczne są konie, które potrafią galopować spokojnie w trakcie wykonywania ww. ewolucji.